

The Project Gutenberg eBook of Kun metsä kuolee: Kertomuksia Norrlannista, by Valdemar Lindholm

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kun metsä kuolee: Kertomuksia Norrlannista

Author: Valdemar Lindholm

Translator: Theodor Helander

Release date: February 11, 2016 [EBook #51186]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUN METSÄ KUOLEE: KERTOMUKSIA
NORRLANNISTA ***

Produced by Juhani Kärkkäinen and Tapio Riikonen

KUN METSÄ KUOLEE

Kertomuksia Norrlannista

Kirj.

WALDEMAR LINDHOLM

Suomensi Th. Helander

Otava, Helsinki, 1902.

Osakeyhtiö Kuopion Uudessa kirjapainossa.

SISÄLLYS:

1. Kun metsä kuolee. 2. Keskijärvi. 3. Uusitalo. 4. Nurkkala. 5. Perintölä. 6. Äkkijyrkänteeltä.

Kun metsä kuolee.

On kuin kansa täällä päin olisi taikatempuilla lumottu.

Iloisuus on kadonnut. Viulu riippuu tomuisena ja virittämättömänä seinällä; — tanhualla, missä ennen kesäiltoina karkeloitiin, vallitsee kuolonhiljaisuus. Nuoret ovat kahdenkymmenenvuotiaina ikäloppuja. Talvisen takkavalkean sadut ja laulut ovat vaienneet eivätkä paimenpojat enää koskaan näe metsän-impä ja Manalan väkeä metsissä ja vaaroilla.

Nyt puhutaan vaan rahoista ja niiden ansaitsemisesta. Sahayhtiöitä kiroillaan ja iloa haetaan viinapullosta.

Mutta ilo on kateissa.

Joskus puhellaan metsästäkin. Metsästä, joka on hakattua, raiskattua, tapettua. Ja rahoista, jotka metsä antaa.

Mutta vielä elävästä salometsästä, jossa isä ja isoisä ja hänen isänsä ennen häntä elivät ja kuolivat taistellen karun luonnon kanssa, — jossa he kuulivat taikalaulujen vuorista ja järvistä kajahtelevan ja näkivät metsän-impien ruhtinattaren valkaisevan hopeitaan juhannusyön himmeässä valossa — he eivät enää huoli. Se on kuollutta heille.

Ilo on kuollut. Henki on poissa. Ihmiset muuttuvat työkoneiksi sahayhtiöitten palveluksessa.

Ja kohta on metsäkin mennyttä.

Voi sitä, voi ja vielä kerran voi metsänraiskaajia, voi metsän murhamiehiä!

Se on nyt noitien lumooma, kansa.

Vaivoja, hikoilemista, vuosikautista raatamista ja ahertamista — sitä he voivat kestää. Vilua ja nälkää he voivat kärsiä — mutta kullan taikakiiltoa he eivät sietäneet. Nyt on raha yksinvaltiaana Jumalan ihanimmassa maassa.

Sentähden huokailee harveneva metsä niin syvään; — kuuluu siltä kuin jos se itkisi ja vaikeroisi.

Mutta kansa ei sitä kuule.

Ennen oli kuulo tarkka ja silmä terävä; — nyt on kulta tehnyt korvat kuuroiksi ja silmät hämärtäviksi.

Kansa ei huomaa että se kirves kädessä hankkii omaa perikatoaan.

Mutta päivä on tuleva, jolloin se herää.

Päivä on tuleva, jolloin ei likaisten setelien kahina voi korvata honganlatvojen huminaa — ei kullan kiilto korvata auringon loistetta honkien ruskottavilla rungoilla — jolloin ei viina korvaa menetettyä nuoruudenriemua.

Kirotut olkoot silloin metsänhaaskaajat! Voi niitä, jotka ovat kansalta vieneet sen arvokkaimman omaisuuden! Voi niitä, jotka ovat kuolettaneet sen pyhimvät ja kauneimmat tunteet; — jotka ovat varastaneet tuhansien ja vieläkin tuhansien ihmisten nuoruudeninnon, terveyden ja hengen!

Sadoilta ja tuhansilta tahoilta kaikuivat silloin sadatukset ja kiroukset varkaille — murhamiehille — metsänraiskaajille.

Kannoista ja pensaista, siitä missä ennen metsä seiso, on kuuluva mutinaa ja napinaa. Kuni ristien ja hautakivien peittämä kirkkomaa on alaston seutu oleva, ja joka risti ja joka kivi, joka pensas ja joka kanto on mutiseva eri kirouksensa.

Voi, voi!

Synkkämielisinä, kumaraniskoin — kalpein poskin ja tuijottavin silmin — kuljeskelevat ihmiset — nuoruudessaan jo ikäloppuina — kyynelittöminä — verettöminä — tunnottomina kuni harhailevat haahmut, mutisten kirouksia niille, jotka ensin panivat kirveen heidän käsiinsä. Ja vaaroilta, joilta heidän vihantava pukunsa on raastettu ja jotka nyt ovat alastomina ja harmaina, on mutina tuhatäänisenä kaikuna kajahteleva: Voi! Voi!

Ellei apua kohta saavu, on metsä kuoleva.

Se on jo kuoleman kynsissä.

Sentähden riippuu viulu virittämättömänä ja tomuisena seinällä ja sentähden ei enää paimentorven ääni kuulu lehteviltä vaaroilta.

Haltijat ja metsänhiidet ovat aikoja sitten lähteneet matkoihinsa ja honkien rivit harvenevat nopeaan. — Ellei apua saavu, kuolee metsä.

Mutta voi metsän murhaajia!

Keskijärvi.

Keskijärveläiset ovat aina olleet kummallista väkeä. Ihmiset sanovat, ettei kukaan heistä ole ollut oikein täysijärkinen, ja he ovat ehken oikeassa.

Ainakin on Anna, Keskijärven-Hannun ainoa tytär, sairaalassa, ja hänen poikansa Pikku-Hannu, hänestä hän raukasta tuli itsemurhaaja, vaikkei ollutkaan kuin kolmentoistavuotias.

Ja että Hannu Niilonpoika itse, Keskijärven arentimies, on hullu, sen tietää jokainen, vaikka hän ei olekaan raivoisa.

Ajatelkaas, ettei hän elämässään ole ajanut ainoatakaan hirttä yhtiölle, vaikka kohta leimaukset tehtiin niin lähellä Keskijärveä, että hän olisi voinut tienata rahaa oikein paksusti, jos vaan olisi tahtonut. Mutta hän ei tahdo.

Kernaammin istuu Hannu Niilonpoika kotona ja näkee oikein koirannälkää koko talven.

Niin ettei suinkaan ole vaikeata nähdä, että hän on hullu.

* * * * *

Keskijärven talo ei ole mikään vanha uudistalo. Hannu Niilonpojan isoisä oli ensimmäinen joka asettui siihen asumaan. Kerrotaan, että hän oli tullut sinne Taalainmaasta säkki selässä. Eipähän juuri ihmisten ilmoille asettunut, mutta ihanaa siellä oli, niin kesällä kuin talvellakin, synkässä honkametsässä, jota korkeat vaarat ja sinertävät vedet kaikkialla ympäröivät. Ja siitpä syystä hän juuri tänne asettuikin, kauas kaikesta elämän hyörinnästä.

Keskijärven mökki on kolmen järven välissä. Yhdellä puolen Kirkkovesi, Pitkäjärvi toisella ja Kotalampi kolmannella taholla. Ja vihantavia rämeitä ja humisevia metsiä järvien välissä.

Täällä oli Taalain-Pekan, uudisviljelijän, mielestä kuin vähäisessä paratiisissa, ja sentähden tahtoikin hän kutsua uudistalonsa paratiisiksi. Mutta syynimiehet nauroivat ja merkitsivät kirjoihinsa Keskijärvi. Olihan se paljon sopivampi nimi. Ja se nimi on uudistalolla vieläkin.

Taalain-Pekalla ei ollut muita naapureita kuin metsän eläimet eikä häntä käyneet muut tervehtimässä kuin joku pahainen lappalainen silloin, tällöin. Eräs lappalaistyttö tuli hänelle vaimoksikin. Hänestä sai hän yhden ainoan pojan, Niilon.

Kun poika tuli maailman ilmoille, oli hänen äitinsä metsässä polttopuiden haussa ja sillä matkalla syntyi Niilo, korkean kuusen juurella.

Ihmiset kertovat yhä vieläkin, että Niilon äidillä oli paitse poikaa muassaan aika halkotaakka, kun hän tuli kotiin. Ja se on varmaa, ettei äiti koskaan siitä matkasta kipeäksi tullut.

Metsä lauloi kehtolauluja Niilolle; metsä tuuditteli häntä kun hän itki; metsä teki hänet terveeksi ja vahvaksi. Isä ja äiti elivät arkielämäänsä kotona. — Niilo, hän istui itsekseen ja tähysteli metsänrantaan. Hän ihmetteli mitähän tuolla salaperäisessä pimennossa olikaan. Ja kun hän oli tullut niin vanhaksi, että hän voi käydä lehmiä paimentamassa, samoili hän metsässä aamusta iltaan, iloiten kaikesta uudesta, ihmeellisestä, minkä hän näki.

Ja vuodet vierivät nopeasti, toinen toisensa perästä, ja Niilosta tuli mies. Hän oli kahdenkolmatta-vuotias kun hän meni naimisiin. Pekka-ukko oli vanha ja raihnainen ja Kaisa-äiti, hänen eukkonsa oli kuollut pari vuotta sitten. Niilo tarvitsi vaimoväkeä talossaan eikä hän olisi voinut saada toista sopivampaa kuin Liinan, Ortin-Erkin tyttösen. Hänkin oli kasvanut uudistalon yksinäisyydessä ja yksinäisyys oli tehnyt hänet raskasmieliseksi.

Ei siitä paljon hyväilyjä ja monia sanoja seurannut.

Mutta kun Liina kuoli annettuaan hengen pienelle poika pahaiselle, silloin tuntui Niilosta niin kummalliselta. Olipa siinä sittenkin jotain, joka nyt katkesi — vahva side, joka meni rikki.

Ja sitä hellyyttä, jota hän oli sisussaansa pidättänyt itse siitä tietämättä, sitä hän nyt pojalleen tuhlassi.

Niilo oli ovela metsämies, ja kun Hannu, hänen poikansa, oli niin isoksi kasvanut, että kykeni metsäpolkua tallustamaan, otti Niilo hänet mukaansa. Hän opetti häntä tuntemaan joka jäljen maassa, joka äänen metsässä, hän neuvoi hänelle jänön juoksun ja metson lennon.

Hannu ja Niilo olivat melkein enemmän kaksi veljestä kuin isä ja poika. Ja tuo pienehkö, harmaa mökki tuolla mäellä, korkeitten koivujen ympäröimänä, ja nuo pienet peltosarat, joitten perkkaminen kivisessä maaperässä oli kysynyt hikeä ja vaivaa — oli tosiaan kummallista, miten oli toista täällä kuin muualla.

Mutta sitten tuli kovia vuosia. Lumi ei sulanut ennenkuin juhannukseksi, ja sitte paahtoi aurinko niin kuumasti, että kaikki kuihtui ja lakastui. Vaikeata oli täällä silloin kuin syötiin pettua ja olkileipää rukiin sijasta.

Vanhat ihmiset muistavat kyllä näitä katovuosia.

Oli juuri kevät tulossa, toista katovuotta eletessä, kun Hannu tuli kipeäksi. Oli ollut kylmä talvi monine vaikeuksineen ja puutteineen. Ja nyt makasi Hannu läähättäen ja polttavankuumana vuoteellaan, eikä Niilolla ollut edes ruokaa hänelle antaa.

Oi, Herra Jumala, olisipa hänellä ollut edes sen verran, että olisi voinut hankkia vähän jauhoja ja ehkenpä vähän lääkkeitä tohtorilta. Mutta nyt oli maaverokin maksettava — ei ollut rahoja siihenkään. Ja lainata rahoja näihin aikoihin, se ei ollut helpointa se.

Jos hän — jos hän sittenkin koettaisi! Nythän oli Hannun henki kyseessä. Ehken oli tuolla kirkonkylässä joku armelias ihminen. Ja niin hän lähti matkaan, pitkin, raskain askelin.

* * * * *

Niilosta oli vaikeata saada asiaansa sanotuksi — sanat takertuivat kulkkuun. Ja vielä vaikeammalta tuntui kun kaikkialla tuli sama vastaus — ei — ei.

Voi — ajatteles, jos Hannu siellä maatessaan kuolee!

Niilon rohkeus oli aivan katoamaisillaan. Mutta silloin oli eräs, joka kehoitti häntä menemään inspehtori Granin luo, joka äskettäin oli muuttanut tälle paikkakunnalle etelästäpäin. Hän oli hyvä mies ja ehken hän auttaisi.

Gran oli metsänostaja.

Hän oli jo tehnyt hyviä kauppoja täällä päin, vaikkei vielä sen enempää hänen ahvääreistä tiedettykään. Mitä suurta on, se tapahtuu kaikessa hiljaisuudessa.

Ja Niilo tuli konttooriin, missä tuo mahtava herra istui.

Hän tunsu itsensä niin köyhäksi ja viheliäiseksi, eikä hän edes voinut aavistaakaan, että hän metsänsä tähden oli varakas mies.

Mutta inspehtori Gran, hän sen tiesi, hän. Ja sentähden välkähti hänen silmissään, kun hän näki vanhan uudisviljelijän tuolla oven suussa.

"No, eihän nyt! Hyvää päivää! Eikös se ole Keskijärven Niilo Petter? Etkö luule, että minä sinut tunnen, ukkoseni. Minähän ajoin ohitsesi viime syksynä, kun olin siellä sinun puolellasi metsästämissä. Hyvät olivat lintumaat kulmallasi ja jänön poikaset pylleröivät siellä kuin olisivat olleet kesyjä."

Niilo tuli inspehtorin ystävällisestä puheesta aivan hämilleen. Nyt hän muisti, että inspehtori Gran ja eräs toinen herra olivat olleet siellä kotona, nyt, kun häntä siitä muistutettiin, mutta ei hän voinut uskoa, että inspehtori sitä muistaisi.

Mutta Gran käski sekä kahvia että viinaa esille ja Niilo joi. Siitä oli kauvan, hyvin kauvan kun se viimeksi tapahtui.

Ja sitten oli niin helppoa saada asiansa sanotuksi, ja inspehtori, hän kuunteli niin ystävällisesti eikä

näyttänyt ollenkaan suuttuneelta Niilon suorapuheisuudesta. Hän näytti vaan olevan pahoillaan — hyvin pahoillaan, kun hän kuuli miten asiat olivat huonot tuolla kotona Keskijärven mökissä.

Ja kun Niilo oli lopettanut kertomuksensa kysyi inspehtori säälien:

"Noh, kuinka paljon sinä sitten tarvitset päästäksesi ensi syksyyn?"

Niilo väentelihe tuolilla ja käänteli lakkiaan hyppysissään.

Eihän hän voinut katsoa inspehtoria silmiin. Olihan aivan kuin jos hän olisi tullut kerjuulle.

Mutta sitten hän sanoi hitaasti ja puoleksi kysyen:

"Jos inspehtori voisi lainata minulle seitsemänkymmentäviisi markkaa niinkuin mikkeliin asti...?"

"Noh, sinä kai voit antaa jonkunlaiset takeet takaisinmaksusta tahi hankkia tyydyttävät takausmiehet?"

"E-e-nhän minä —"

Sitä hän ei vaan voinut.

"Noh, mutta miten sinä sitten Herran nimessä voit tänne tulla rahoja lainaamaan? Oletko järjiltäsi? Jospa sinä nyt kuolisit ennen mikkeliä — mitä sinä silloin luulet minun saavani noista seitsemästäkymmenestäviidestä markasta? Niin, pitkän neniin. Eikä minulla ole minkäänlaista kultakaivoa, josta ammentaa, sen saat uskoa. Seitsemänkymmentäviisi markkaa ei olekaan tuhkaa vaan näinä kovina aikoina."

Niilo oli jo alkanut melkein toivoa, mutta nyt kihaltivat kyneleet hänen silmiinsä.

"Voi hyvä, kulta inspehtori! Auttakaa toki köyhää raukkaa! Poika makaa kotona ja kuolee — kuolee tautiin ja nälkään. Voi, rakas, kulta inspehtori! — Hänen tähtensä, — vaan viisikymmentä markkaa!"

Inspehtori istui ja kirjoitti utterasti — eikä ollut käsi niin kuin hiukan vapisematta, kun hän näki kyyryselkäisen ukon tuolla oven pielessä. Kesti kotvasen, ennenkuin hän vastasi Niilon sydämenpurkaukseen.

Niilo istui siinä tuskastuneena ja odottaen — ei hän varmaan saisi täältäkään minkäänlaista apua. Herranen aika, kuinka kurjaa! Ja niin hän varpaillaan hiipii ovea kohden, jottei häiritseisi inspehtoria.

Mutta juuri kun hän tarttui ovenkahvaan kuuli hän Granin äänen takanaan.

"Eihän nyt, rakas Niilo Petterini, — et sinä saa lähteä täältä aivan avutta. En minä voi sinulle lainata niin paljon kuin seitsemänkymmentäviisi markkaa, mutta viisikymmentä sinä saat. Kunhan vaan kirjoitat nimesi tämän velkakirjan alle; — ymmärräthän, että kaikki olemme kuolevaisia."

"Niin — mutta minä en edes voi lukea kirjoitettua, vielä vähemmin sitten nimeäni kirjoittaa."

"Noh niin, eihän se asiaan vaikuta. Voithan sinä piirtää puumerkkisi sitoumuksen alle ja sitten saa kaksi puukhollaria tulla sisään todistamaan puumerkkisi ja että sinä saat rahasi."

Ja kirjanpitäjät tulivat ja näkivät, miten Niilo kankein vapisevin sormin piirsi paperille koukeron, joka oli olevinaan N, ja että hän inspehtorilta otti vastaan viisikymmentä markkaa.

"Jumala siunatkoon inspehtoria..."

Ei kestänyt kauvan ennenkun Niilo oli paluumatkalla kotiinsa. Aimo jauhopussi oli hänellä selässään, vähän ohraa oli hän myös saanut kylvösiemeneksi, ja sitten oli tohtori sanonut, että Hannu tulisi terveeksi, kun hän vaan saa kunnollista ruokaa.

Hih hei! Nytpä ei enää hätää ollutkaan. Helppoa oli nyt kulku kautta risujen ja näreikköjen, vastamäkeen ja alamäkeen, poikki rämeitten ja ryteikköjen. Huh hei! — Niilo rallatteli vanhaa paimenlaulua kulkiessaan.

Ja tuolla mökissä, joka jo häämöitti tummanvihantavien honkien lomitse — sielläkös ilo syntyisi taas! Ja hui hei kajahteli vaan metsä, niin että oravat maiskuttaen pakenivat puiden latvoihin. Mutta salolta kajahtelivat myöskin äänet — mutta raskaasti kuni huokaukset.

"Ilmat pian muuttuvat", ajatteli Niilo.

* * * * *

Katovuosista oli päästy. Jumala antoi taas aurinkonsa paistaa ja vettä sataa. Laihtuneet jäsenet pyöristyivät taas; hallanpanemat, auringonpaahattamat sarat kantoivat taas sataa.

Mutta monen, sangen monen olivat katovuosien tuottamat vaikeudet murtaneet. Niilokin oli niitä.

Kumarassa ja tuuhistuneena kierteli hän Keskijärven aituuksia. Oli aivankuin jos nälkä ja puutteet olisivat imeneet hengen ja mehun hänestä.

Voidakseen maksaa velkansa inspektorille, oli hänen täytynyt myydä kaikki, jota ilman hän suinkin voi tulla toimeen. Pyssy, jonka Hannu olisi saanut sittenkun hän oli käynyt rippikoulun, sekin meni menojaan. Ja nyt käyskenteli Niilo arvellen minkätähden hän ei ollut saanut velkakirjaansa takaisin... Eikai se voinut riippua inspektorin vehkeilyistä? Oi ei! Sitä se ei ollut. Varmaan se oli valetta se. minkä hän oli kuullut inspektori Granista kirkkomäellä. Että hän muka olisi oikea kettu ihmisiä nylkemään. Ei, siinä ei ollut perää. Gran, joka oli ollut niin hyvä sillä kertaa. Jumala siunatkoon häntä. Hän se kumminkin oli, joka oli pelastanut sekä Niilon että Hannun pahimmasta hädästä.

Ja nyt oli Hannu aikamies ja Niilo väsynyt. Hänestä tuntui kuin jos kaikki olisi käynyt hänelle nyt viime aikoina niin raskaaksi, etenkin sen jälkeen kun hän ei enää jaksanut mennä metsään.

Menipä sitten Hannu naimisiin, ja Niilo muutti porstuakamariin. Hän ei tahtonut olla nuorten tiellä. Mutta vaikealta hänestä joskus tuntui istua siellä aivan yksin. Ja hänen tuli ikävä isoapirttiä — ikävä nähdä Hannua ja kuulla hänen ääntänsä — mutta ei sittenkään tahtonut mennä sinne sisään. Oli joskus kuni olisi hän vihannut Hannun vaimoa.

Hannu ei enää olleenaan käsittänyt ukkoa. Hänhän oli pyytännyt häntä muuttamaan takaisin, kun hän näki ettei Niilo viihtynyt, mutta tämä vaan ei tahtonut. Ei siinä sanat eivätkä rukoukset auttaneet — hän istua jurotti yksinäisyydessään porstuakamarissa.

* * * * *

Antti-Jannen Anna-Liisa Rajalasta se oli, josta oli tullut Hannun vaimo. Antti oli nähnyt hänet ensi kerran metsässä hirvenajossa ollessaan. Sillä kertaa luuli hän nähneensä metsän-immen lehmiä salolla paimentamassa.

Mutta sitten hän sai nähdä hänet moneen kertaan eikä pitkää aikaa kulunut ennenkun tämä oli hänet aivan tykkönään hurmannut vaikkei ollutkaan luonnotar vaan tavallinen tyttönen. Ja noin vuosi sen jälkeen kun Hannu oli tavannut Anna-Liisan ensi kerran vei hän hänet nuorikkonaan Keskijärvelle.

Melkeinpä alkoi talo vaurastua. Anna-Liisa hommaili ja puuhasi niin että sitä ilokseen katseli, ja Hannu tienasi aika lailla tekemällä suksia. Ja olivatpa viimeiset vuodet olleet oikeita viljavuosia — niin ohra kuin perunat ja heinäntulo olivat olleet hyvät.

Kaksi lasta oli tullut maailmaan — ensin Pikku-Hannu, joksi häntä nimitettiin, ja sitten Anna.

Isoisä Niilo se oli, joka lapsia hoiteli — varsinkin Pikku-Hannua. Siitä asti kun hän makasi kätkyessä oli isoisä alinomaa hänen läheisyydessään ja vaali häntä huolenomaisolla tarkkaavaisuudella. Ja kun hän oli tullut niin isoksi, että jotain ymmärsi, voi hän istua koko päivän Niilon polvella kuunnellen tämän satuja metsän-immistä ja hänen metsäisiä juttujaan.

Ukko oli kuin olisi hän tullut toisen kerran lapseksi. Hän ei enää voinut eroittaa poikaa pojanpojasta. Hannu, se oli hänestä vaan poika, — hänen ja Liisan poika.

Pikku-Hannusta tuli kummallinen poikalapsi.

Oletko nähnyt vuorilammen, jossa vesi piilee syvällä taivasta tavoittelevien lumivuorten välissä? — Sellaiset oli hänellä silmät — isot, ihmeellisen siniset.

Ja syyttä, suotta, aivan kuin unissaan, voi hän välistä hiipiä äitinsä luo ja hyväillä häntä — hyväillä ja sanoa hänelle niin kummia asioita, jotka voivat itkuun purskahuttaa. Se, se poika oli! Oikea metsän lapsi.

Pikku-Hannu oli yhdeksän vuotta vanha, kun Niilo kuoli. Se tapaus oli hänen ensimmäinen suuri surunsa.

Tuolla Kotalammin rannalla, siellä oli Hannulla ja isoisällä ollut tapana istua, kun tämä kertoi kauneimpia satujaan, ja nyt hiipi Hannu sinne.

Yksin istui hän siellä kokonaisen yökauden ja tuijotti vaan lammille päin. Tuntui niin paksu pala kurkussa, mutta itkeä hän vaan ei voinut. Ja sitten, kun Niilo oli haudattava, silloin ei kukaan ihminen voinut nähdä niin surun merkkiä Pikku-Hannussa. Äitinsä Anna-Liisa oikein häpesi poikaansa, ettei hän

itkenyt tippaakaan — ja isoisä, joka kumminkin oli hänelle niin rakas.

Mutta Pikku-Hannu, hän kuljeskeli vaan niin hiljaa ja äänetönnä ja näki ja kuuli kummia, joita ei kukaan muu huomannut.

* * * * *

Sitten tuli onnettomuus.

Se tuli kuin salama kirkaalta taivaalta — tuiskuna tuhoavana.

Heti maahanpanijaisten jälkeen tuli pomovieraita Keskijärvelle.

Se oli se "ihmisystävällinen" inspektori Gran ja hänen molemmat kirjanpitäjänsä.

Kun he läksivät Keskijärveltä oli siellä surua ja itkua, voitotusta ja sadatteleamista. Hannu tiesi nyt, ettei hän enää ollut Keskijärven omistaja. Kaikki hänen työnsä, kaikki hänen ahertaminen ja raataminen, isän ja isänisän vaivannäöt, — metsä — kaikki, kaikki oli poissa. Ja pikku-Hannu istui ikkunan alla hakkuupölkylä ja itki — itki kädet nyrkissä ja hammasta purren.

Se "velkakirja", jonka alle Niilo oli kirjoittanut nimensä, oli lailliseen muotoon tehty kauppakirja, jolla Niilo oli myynyt koko Keskijärven metsineen ja asuinrakennuksilleen S:n sahayhtiölle, "sen laillisesti ja oikein saatuna omaisuutena omistettavaksi ja hallittavaksi sovitusta ja täydelleen suoritetusta viidenkymmenen markan suuruudesta kauppahinnasta."

Seuraavana aamuna läksi Hannu kirkonkylään. Hän kävi tuomarin puheilla ja tiedusteli, josko sahayhtiö todellakin voi ottaa häneltä Keskijärven. Tuomari ei antanut hänelle toivomisen varaa. Kauppa oli täysin laillisesti tehty, ja kaikki käräjäoiminen olisi turhaa.

Hän seisoi siinä kalpeana ja kuivin silmin. Mutta suupielet värähtelivät tuskaisesti.

Oh kuinka yksinäistä, viheliäistä, kurjaa hänen oli ollakseen.

Ei apua mistään! Ei kotia! Oi, herra Jumala, millainen laki! Ja Liisa ja lapset, jotka kotona odottavat! Kotona — ei, eiväthän he enää kotona, Yhtiön mies — yhtiöntila — yhtiön mies - yhtiöntila soi hänen korvissaan, kunnes hurja vimma hänet valtaa.

Hän on alkanut kulkea kotiin päin, mutta sitten hän kääntyy takaisin. Hän tahtoo osoittaa noille kiroituille metsänvarkaille, ettei hän heitä pelkää. Selkäänsä he saavat — selkäänsä. Rievuiksi he ovat piestävät, nuo juuttaan roistot.

Ja karjuen kuin peto hyökkää hän konttooriin ja lyö yhdellä ainoalla iskulla inspektorin permantoon. Mustaksi ja punaiseksi muuttuu maailma hänen silmissään ja hänestä tuntuu kuni joku iso musta ja raskas taakka hänet tukehuttaisi. Mutta hän potkii ja lyö ja puree kunnes hän tunnottomana kaatuu lattialle.

Oikeuden edessä on hän tyyni ja hiljainen. Vastaa lyhyeen ja jurosti hänelle tehtyihin kysymyksiin. Hän tuntee itsensä niin tyhjäksi ja rasittuneeksi. On aivan kuin jos hän olisi sairastanut pitkällistä tautia.

Mutta katumusta hän ei tunne. Päinvastoin hän melkein on vihoissaan itselleen kun hän kuulee, että inspektori elää. Ja kun tuomio julki luetaan, seisoo hän tyynenä ja kylmäverisenä. Ei niin värähdystä huomaa hänen kasvoissaan.

Mutta käräjätuvan nurkassa istuu kyykistyneenä pieni talonpoikais-poika — pieni pahainen, joka paljas jaloin ja päin on juossut pitkän matkan kotoa nähdäkseen isänsä.

Ei hänkään itke, mutta huulensa hän puree veriin ja rinta läähättää.

Ja ulos hän juoksee, paitaressu — yli mäkien ja vuorien, läpi viidakoitten ja yli rämeitten, ja kun hän tulee kotiin, niin heittäytyy hän maahan ja itkee — itkee hurjasti ja taukoamatta.

* * * * *

Kotona Keskijärvellä kasvoivat lapset isoiksi. Eräs Anna-Liisan veljistä oli asettanut asiat sille kannalle, että Liisa sai talon arennille elinajakseen. Kolme pitkää vuotta piti Hannun olla poissa. Kolme vuotta!

Vaikeata oli hoitaa taloa, mutta eläähän hänen kumminkin täytyi. Ja hän suoriutui maatoista melkein yhtä hyvin kuin mies. Kyllähän toisinaan koko ruumista kolotti, kun hän koko päivän oli raatanut ja

työtä tehnyt pellolla ja niityllä, muttei köyhä saa niin tarkoin sellaista tuntoa. Ulkotöissä oli hänellä hyvä apu Pikku-Hannusta ja sisäaskareet toimitti Anna, raukka, vaikka olikin pieni ja heikko.

Mutteivät sellaiset työvoimat voineet pitää taloa kunnossa. Keskijärvi alkoi joutua yhä enemmän hunningolle.

Kesäiltoina meni Pikku-Hannu usein tuonne Kotalammin rantakivelle, jolla hänen ja isoisän oli tapana istua. Kuinka hyvin oi hän muistanutkaan kaikkia noita satuja metsän peikoista ja neitosista ja kaikista niistä kummallisista olennoista, jotka elävät hiljaisuudessa, kaukana metsän syvyydessä. Hän kuuli ja näki kuinka he karkeloiden leijailivat hänen ympärillään ilmassa, kuinka valkoiset hunnut aaltoillen levisivät lammilla, miten metsänimpien kirjavat hameet vilahtelivat pensaiden välistä metsänkarjan kellojen täydyessä koko seudun riemuitsevalle helinällään. Ja sotkattaret sukelsivat ylös aalloista ja leikkiä mellakoitsivat niin että vesipisarat kirkkaina kelminä joka taholle sinkoilivat. — Oli ikäänkuin isoisä vielä eläisi ja juttelisi.

Kuinka hyvin hän ei muistanutkaan, kun isoisä opetti häntä rukoilemaan Jumalan siunausta inspektorille. Oliko se se, joka panetti isän linnaan? Minkätähden oli isoisä opettanut häntä rukoilemaan sen edestä, joka oli häijy?

Ja yhtäkkiä valtasivat hänet kaikki kysymykset — minkätähden, miksi? "Jumala on pyhä ja vanhurskas", niin opetti katekismus, ja äitihän oli sanonut, että se merkitsi, että Jumala palkitsi hyvää ja rankaisi sitä, joka teki paha. Mutta eihän isä ollut mitään paha tehnyt. Ja inspektori, hänhän oli varastanut isältä metsän — eikä se kai ollut oikein. Miksi ei inspektori joutunut linnaan?

Varastanut metsän! — Varastanut metsän!

Pikku-Hannu sulkee silmänsä ja koettaa mielessään kuvitella miltä kaikki näyttäisi, kun metsä on poissa, Huh — niin kolkkoa ja synkkää! Ei, se ei saa tapahtua — he eivät saa sitä ottaa! Ja niin hän juoksee kotia päin niin että paljaat jalat läiskähtelevät maata vastaan. Hän kyyristyy aittaan ja makaa heinävuoteellaan ja tuijottaa ulos — ulos poikki pihamaan yli piennarpensaitten metsään, joka kohoo taustassa niin korkeana, kauniina ja synkkänä.

Ja kun aurinko nousee vuorten takaa koillisessa, makaa hän siinä yhä nyhkyttäen vielä unissaankin.

* * * * *

Kevättalvella tuli Hannu kotiin linnasta. Pikku Hannu oli häntä vastaanottamassa puolitiessä kirkonkylään. — Hänhän ei ollut nähnyt isää kolmeen vuoteen.

He tuskin tunsivat toisiaan, — niin vanhoiksi olivat molemmat tulleet.

Mitä he keskenään puhelivat, sitä ei tiedä muut kuin Jumala ja he itse. Mutta sinä iltana kuultiin ensimmäinen kirous Pikku-Hannun huulilta.

Kirotut yhtiöroistot!

Mutta sitten hän melkein säikähti itseään. Hän ryömi nahkasten alle ja maatessaan hän nyhkytteli kunnes nukkui.

* * * * *

Kesä tuli kuuma ja kuiva.

Usein näkyi paksuja savupatsaita nousevan sieltä täältä taivaanrannalla. Metsäpaloja ne olivat, sanoi isä.

Ja Pikku-Hannu kuljeskeli enimmäkseen yksin, tuumaili ja mietiskeli. Anna-Liisa voi häntä joskus oikein säikähtää. Hänellä oli tapana tulla hiipiä äitinsä rinnalle, samoin kuin silloin kun hän oli pieni, pieni paitaressu, ja hyväillä häntä. Ja yhtäkkiä, häntä hyväillessään, hän työkkäsi hänet luotaan ja kysäsi: "Tulisitteko äiti hyvin pahoillenne, jos minä kuolisin?" — "Sinä et saa semmoisia ajatella", oli äidillä silloin tapana vastata. Ja sitten hän hiipi ulos, ja käyskenteli yksin kotvasen aikaa metsässä.

Anna-Liisa ja Hannu läksivät juhannuspyhiksi kirkolle. Pikku-Annan ja Pikku-Hannun piti olla kotona, ja Annan piti seurata veljeään paimeneen päästäkseen olemasta yksin kotona koko päivän.

Kun pyhät olivat lopussa ja Anna-Liisa ja Hannu olivat kotimatalla, näkivät he, miten vaalea savupatsas kohosi taivasta kohden siltä taholta missä Keskijärven talo oli. Oi, Herra Jumala — entäs jos lapset tuolla kotona olisivat päästäneet tulen irti!

Sekä Anna-Liisaa että Hannua painosti hirveä kauhu, muttei kumpikaan uskaltanut virkkaa mitään.

Läähättäen kiiruhtivat he kotiin päin. Lapset — lapset! — Ei mutta nyt! Ilma oli polttavan kuuma ja käryinen. Käännä Jumalan tähden takaisin! Käännä takaisin apua noutamaan! Metsä palaa! Kellertävän-valkea savu täyttää ilman ja ylt'ympäri kuuluu kohinaa ja suhinaa — pauketta ja rusketta kuni myrsky raivoisi. Kulovalkea!

Liisa ja Hannu juoksevat, niin että hiki virtoina valuu, kirkonkylää kohti. Puolitiessä tulee heitä vastaan miehiä kirveet ja kuokat olalla ja eväskontit selässä. — Metsäpalo!

Ja siinä tehdään työtä päivät ja yöt — yöt ja päivät ja tulimeressä, on kuni taistelisivat jättiläiset siellä — sellainen on kohina ja pauhina, suhina ja sihinä.

Mutta kantojen ja tukkien vielä palaessa ja kärytessä juoksevat Liisa ja Hannu mustaksi palaneitten aavikoitten yli kotiin päin, mustina, nokisina, repalaisina.

Oi, Jumalan kiitos! Tuossahan seisoo tupa aivan koskemattomana!

Mutta kaikki on niin hiljaista ja äänetöntä. — Missä lapset ovat?

Hannu hyökkää tupaan. — Kaikkialla elotonta!

Mutta linkkupöydällä ikkunan ääressä on paperi. Se on täynnänsä isoja, kömpelöitä lapsenkirjaimia:

"Hyvä isä yhtiö on varastanu metän isältä ja nyt minä hävitän metän niiltä ja nyt ei piä isän olla vihoissaan mulle sillä ne ei saa minua linnaan ja myö tavataan toisemme Jumalan luona ja äiti ei saa olla vihoissaan teiän poika Hanu."

Siitä ruvettiin lapsia miehissä etsimään.

Kotalammista lähellä rantaa, missä Pikku-Hannun oli ollut tapana kuunnella isoisän satuja, hän löydettiin.

Kankaalta lähistössä löydettiin Pikku-Anna, kyyristyneenä eräälle mättäälle ja puolihulluna säikähdyksestä.

* * * * *

Nyt on Keskusjärvellä synkkää ja pimeää.

Metsä on poissa.

Ikäänkuin isoina, mustina peikkoina seista harrottavat isoimmat männyt, jotka eivät ole kaatuneet, ja maa on mustaa — palanutta.

Kirous — kirous painaa yhtiöntilusta!

Valo tuikkaa tuvasta. Se valaisee ukkoa ja akkaa, jotka kumarassa ja surun painamina istuvat siinä — se valaisee raamattua, joka on levällään heidän edessään.

Ja ääni on heikko ja vapiseva ja sanat tulevat harvaan ja laulavalla äänellä kun ukko lukee:

"Heidän sappensa, jotka minua vainoovat, ja heidän huultensa vaiva langetkoon heidän päällensä."

Tuliset kekäleet pitää heidän päällensä putooman; hän antaa heidän langeta tuleen ja vesihautaan, ettei heidän pidä nouseman ylös.

Kielilakkarin ei pidä menestymän maanpäällä; Vääryyden miestä pitää, ajettaman että hän häijyyteensä kaatuu, sillä minä tiedän, että Herra viheliäisen asian ja köyhän oikeuden toimittaa.

Uusitalo.

Korkealla, äkkijyrkällä rantatörmällä Uumajan joen varrella on Niilo Erkinpojan vanha tupa. Niin, se on yhä pystyssä, vaikka se nyt miesmuistiin on ollut raihnainen ja luuhistunut niinkuin Niilo-ukko itse. Ei se juuri kauniilta näytä tuo tupa, madonsyömä ja harmaa kuin se on, tuohipaikkaisine ikkunoineen ja ravistuneine, pullottaville seinineen, eikä Niilo Erkinpoikakaan sen pulskemmalta näytä köpötelleessään siinä — paljas-jaloin ja niin vähissä vaatteissa kuin suinkin. Mutta miten onkaan, niin kokoontuu kumminkin kylän nuoriso aina kesällä tänne kun on lystiä pidettävä ja Herra yksin tiesi, kuinka monen kenkäparin pohjat lienevätkään kuluneet, kun juhannusiltoina Niilo Erkinpojan pihamaalla tanssiksi pistettiin. Sillä ei kukaan taida viulua käyttää niinkuin hän, Niilo-ukko, ja kun hän kesäilloin istuu ja

soittaa kosken kanssa kilpaa, niin syntyy siitä niin ihmeellisiä sointuja — toisinaan niin iloisia, että on mahdotonta pysyä paikallaan, mutta toisinaan niin vienon suruvoittoisia, että kyyneleet silmiin pyrkivät.

Hän on muuten kuni muuttolintu. Niin pian kun syyspuoleen päästään tulee hän levottomaksi — kulkee edestakaisin koko päivän pihamaalla viulu leuan alla; — ja sitten hän varhain eräänä aamuna heittää pussin selkäänsä, lukitsee porstuanoven ja lähtee kyliä kohden kulkemaan. On kuin jos hän pelkäisi ollessaan yksin kun syyspimeät alkavat tehdä metsän hänen tupansa ympärillä synkäksi ja salaperäiseksi — hän näkee ja kuulee niin paljon sen mättäistä ja risukoista... Ja sentähden kulkee hän kyliä kohden talosta ja taloon — auttaa vähän siinä, vähän tuossa — saa vähän syödäkseen siellä, vähän täällä — ehkenpä kaksikymmenviisipennisenkin silloin kun hän on parantanut emännän lehmän tahi isännän hevosen. Sillä Niilo-ukossa on miestä vähän kunnekin päin.

Niin kuluu talvi ilman että hän kertaakaan käy mökissään törmällä. Mutta kun päivät käyvät pitemmiksi ja aurinko sulattaa päiviä aitauksille, silloin käy hänkin taas levottomaksi. Silloin voi hän istua pitkät ajat kuistinportailla ja kuulostaa. Ei kukaan tiedä niitä hän kuulostaa — mutta kun talon isäntä näkee hänen tuolla tavoin istuvan, niin tietää hän, ettei Niilo-ukko siinä talossa ikäänny. Eikä kukaan kummastu kun ukko seuraavana aamuna heittää pussin selkäänsä ja nopein, töpöttävin askelin kiiruhtaa polkua pitkin, joka vie joelle.

Emäntä seisoo kuistilla ja katsoo hänen jälkeensä kunnes kumaraharteinen mustahko mies katoa näkyvistä puitten väliin.

"Niin, niin, hän on vähän hupsu, mutta eipähän sitä pidä niinkään ihmetellä. Hänellä on, raukalla, ollut omat kestettävillään."

Ja niin hän laittelee huiviaan ja menee aidan vierustalle katsoakseen josko kestänee vielä kauvan aikaa ennenkun kevätkyntöön päästään...

Mutta kiemurtelevaa polkua pitkin kiiruhtaa Niilo-ukko eteenpäin. Ilma tuntuu niin repäisevän raittiilta — aurinko paistaa niin lämpöisesti ja oravat pitävät pakinaa puitten latvoissa — lunta on vielä paikotellen, mutta se on niin kummallisen vetisensinistä siinä missä eivät havunneulat tai muut roskat sitä peitä. Nevat kimaltelevat kuni järvet ja metsälampien pinnalla on tummia juovia; — vaarallista on nyt kulkea niiden yli. Mutta sitä ei Niilo-ukko jää ajattelemaan. Hänen on niin ihmeellisen kevyttä ja notkeata ollakseen — pussi selässä oi paina mitään — ylt'ympäri kohisee ja soi, niin että pää pyörälle menee. Ja kun hän pitkän matkan päästä näkee tupansa törmällä, niin silloin hänen täytyy vetää viulu pussistaan. Hei! Siitäkös helinä syntyy ja kielet surisevat, kosken kanssa kilpaa. — Äkkiä näkee hän tuvan kasvavan — seinien punottavan ja ikkunoitten kullankarvaisina auringonpaisteessa kimaltelevan. Ja tuolla kuistin portailla seisoo hän odottamassa — hän ja lapset...

Ei — niinhän se oli aikoja sitten — hyvin kauvan sitten... Ei hän enää voi oikein muistaa miten sen asianlaita olikaan.

Ja niin hän pistää viulun pussiin takaisin ja työntäsee ränsistyneen, saranoissaan narisevan oven selälleen. Hoh hoh! Jumalan kiitos että taaskin ollaan kotona.

*****

Niin, Niilo Erkinpoika on kokenut sekä yhtä että toista elinaikanaan. Ja vaikka hän nyt niin vanhalta ja raihmaiselta näyttää, oli aika hänelläkin, kun veri kuumana suonissa kiehui — kuumempanakin kuin useitten suonissa, — jolloin hänen silmänsä voivat säkenöidä, ei vaan niinkuin nyt hilpeyttä tai iloisuutta, vaan kiukkua ja vihaa, jos niiksi tuli.

Hän oli juuri täysi-ikäiseksi tullut kun hänen isänsä kuoli ja jätti jälkeensä talon ja monen sadan markan suuruisen velan. Se velka oli syntynyt sillä tavoin, että Niilon isä oli ottanut tavaroita velaksi eräältä sahayhtiöltä. Siihen aikaan oli nimittäin tavallista, että yhtiön herrat möivät kaikenlaista ruokatavaraa talonpojille, eivätkä he koskaan pelänneet luottoa antaa, varsinkaan ei semmoisille, joilla oli metsää.

Niilo Erkinpojalla olivat rahat tiukassa, ja sentähden tuli hän iloiseksi, kun inspehtori, jonka takana velkakirjat olivat, tarjosi hänelle rahdinajoa yhtiölle velan maksamiseksi. Sehän oli mainio sopimus, semminkin kun inspehtori Strömbom lupasi hyvät rahtipalkat. Eipä silti että kirjallista sopimusta olisi tehty, mutta inspehtori näytti rehelliseltä ja reilulta mieheltä, niin ettei siitä maksusta hätää ollut.

Ja niin alkoi hän ajaa rahtia kaupungin ja kirkonkylän väliä. Kokonaista neljätoista peninkulmaa oli matkaa, ja sekä mies että hevonen saivat kovaa kokea — mutta sitä nyt ei käynyt auttaminen. Niilo ei ollut niitä, jotka maailmaa mustana pitivät, sen voivat hänen toverinsa, rahtimiehet todistaa. Kyllähän hän toisinaan voi olla riidanhaluinenkin, kun hän oli saanut liian monta naukkua, ja silloin oli parasta kavahtaa häntä, sillä hän oli vahva kuin karhu, mutta raittiilla päällä oli hän hauskimpia tovereita, mitä

saada voi. Jumala tiesi, mistä hän otti kaikki juttunsa. Mutta siinä kävi rähinä ja nauru pitkin koko matkaa, niin että kun rahtikuorma vastaan tuli, niin voi pitkän matkan päässä kuulla oliko Niilo Erkinpoika mukana vai ei. Kotona Uudessatalossa piti vanha Kaisa-emäntä komentoa ja huolehti niin sisä- kuin ulkotöistä. Hän olikin muuten noita repäiseviä vaimoihmisiä, jotka eivät edes pelkää renkiä kauluksesta ottaa, jos niiksi tulee. Se oli Niilolle onneksi, että hänen äitinsä oli semmoinen, sillä muuten Herra ties' kuinka talon olisi käynyt. Mutta niinkuin nyt oli, pysyi Uusitalo jotakuinkin hyvässä kunnossa, vaikka talon isäntä enimmäkseen maanteitä maleksi. Kumminkin Kaisa-eukko lopulta väsyi ja alkoi karttaa, että Niilo joko hankkisi naikkosen taloon tai lopettaisi rahdinajonsa. Muutenkin pelkäsi hän noita kaupunkimatkoja — hän oli kyllä nähnyt hän, että Niilo ei aina horjumatta liikkunut, kun hän tuli kotiin.

Niilo Erkinpoika oli itsekin ajatellut mennä naimisiin. Hän oli jo kauvan aikaa tähystellyt erästä tyttöstä, ja hänen toverinsa kyllä tiesivät, ettei hän koskaan laiminlyönyt tilaisuutta ohi kulkiessaan pistäytyä Juho Jussilaisen luona Punajoella. Hilta oli talon ainoa tytär ja vaikutti hänellä ollut rikkautta, ei hänen tarvinnut pelätä jäävänsä vanhaksipiiaiksi. Sillä kaunis oli hän kuni kevätpäivä ja iloinen kuni sirkkunen — ei kukaan voinut karkelossa kevyemmin pyörähdellä kuin hän, mutta ei kukaan käynyt reippaammin työhönkään käsiksi kun tarve vaati. Miten kävikään niin hän tuli Uudentalon emännäksi, ja siihen oli vanha Kaisa tyytyväinen, sillä parempaa miniää ei hän mielestään olisi voinut koskaan saadaakaan. Nyt pelkäsi Kaisa vaan tuota rahdinajoa. Yhtiön velka piti olla maksettu jo aikoja sitten, sillä, niihin kolmeen vuoteen, joina Niilo oli rahtia ajanut, ei hän ollut ottanut enempää kuin kymmenen jauhosaakkiä ja yhden laatikon ameriikkalaista silavaa — sen hän tarkoin tiesi. Kaisa-eukko. Mutta oli ikäänkuin hän olisi aavistanut, että yhtiö petti Niiloa.

Olipa se nyt sitten Kaisan karttaminen tai Hiltan rukoukset, jotka vaikuttivat, yhtä kaikki, Niilo lupasi lopettaa kaupunkimatkojen teon. Ja niin hän läksi kirkonkylään tilintekoon yhtiölle. Hänen piti olla kotona ennen iltaa.

Mutta kotona Uudessatalossa saivat Hilta ja Kaisa odottaa turhaan sen illan ja koko seuraavan päivänkin. Miksi hän niin kauvan viipyi? Eikäi hänelle liene mitään tapahtunut? Hilta kulki levottomana ja katseli ikkunasta joka äänen tieltä kuullessaan. Hän alkoi aavistaa pahinta — hän melkein odotti saavansa nähdä Niilon tulevan kotiin verisenä ja piestynä, tahi että jotain muuta hirvittävää oli tapahtunut.

Vihdoin kuului ajavan kolinaa tuolta tien käänteestä. Niilo se oli joka tuli niin hurjaa vauhtia, että vaahto hevosraukasta kuohui. Hoilotti ja lauloi kärrynlavalla istuessaan, niin että sen voi pitkän matkan päähän kuulla. Semmoisena ei Hilta häntä sitä ennemmin koskaan ollut nähnyt.

Säikähtyneenä riensi hän pihalle, jossa Niilo oli hevosta riisumassa.

— "Mikä Herran nimessä sinua Niilo vaivaa? Siitähän näyttää kuin olisit humalassa. Et kai sinä oo juonu' rahat mitkä ajosta sait? Oi, Herra Jumala, tätä kurjuutta!" — ehätti Hilta sanomaan. — "Oh, suus' kiin', akka! Suus' kiin' sanon minä, sillä Niilo Erkinpoika on semmoinen mies, joka tietää, minkä hän. tekee... Rahat — rahat — kuka perkele tässä on rahoja saanu'... Etkö sinä koskaan oo kuullu puulaakiroistoista puhuttavan... hah-hah-hah..."

"Ja kalastaja läks' rantaan koukkuineen
ja verkkoineen
ilomielin suuria kaloja pyytääkseen..."

"Ah — älä sinä siinä vetistele, akka! Sillä tässä syntyy pi'ot, sano' Kärkölän Jussi kun äitinsä tappoi... Hei ruuna! Ei yh'en katovue'n tähe' kannata riihtä polttaa. Ja Niilo Erkinpoika on semmoinen mies, että hänen kannattaa antaa sen helvetin pehtuorin par' sataa markkaa varastaakkin ilman että häne' akkansa vetistellä tarvitsee. Ei, ei tässä turhia itketä, sano' Munterin Ellu, kun kirkonharjalta putos'..."

— Ja niin hän alkoi uudelleen laulaa ja hoilata.

Sinä yönä eivät Kaisa-äiti saatikka Hilta voineet silmää ummistaa, sillä Niilo viskelihe, kiroili ja vannoi tappavansa inspektorin, joka oli narrannut häntä tekemään työtä ilman edestä, ja vähemmästäkin, sillä sen sijasta että hänellä olisi ollut yhtiöltä saatavata, oli hänen velkansa kasvanut — millä tavoin, sitä hän ei tietänyt, mutta niin oli inspektorin kirjoissa ja niitä vastaan ei käynyt inttäminen, sillä ne olivat laillisia todistuksia, sen oli vallesmanni sanonut...

Nyt koitti Uudentalon nuorikolle vaikea aika. Vanha Kaisa-äiti pääsi toki siitä kurjuudesta erilleen, sillä lian kuoli vähää sen illan jälkeen, jolloin Niilo oli tullut kotiin tilintekomatkaltaan. Mutta kun hän oli poissa olikin kuin jos kotihaltija olisi vienyt onnen muassaan; — miten Niilo ja Hilta ahertivatkin, ja miten varovaisia he olivatkin, niin ei mikään tahtonut riittää. Ei jäänyt muuta neuvoksi kuin tehdä uusia ruokavelkoja inspektorille — olihan toki vaikeata nähdä lasten nälkää kärsivän. Niilo tuumaili, että oli

parempi olla yhdelle velassa kuin vähän sinne ja vähän tänne. Muutoin niin ei yksikään kirkonkylän kauppias tahtonut velaksi antaa. Sillä niillä seuduin olivat rahat nykyään tiukassa — olipa sekin kovan onnen sattuma, että katovuosien piti tulla juuri nyt, kun rahoja parhaiten tarvittiin.

Viime aikoina oli työnjohtajia ja muita metsäherroja alkanut ahkerasti Uusitalossa käydä. Niilo ei oikein ymmärtänyt mitä heillä oli siellä tekemistä, mutta otaksui, että he tulivat lähistössä tapahtuvien kruunun-leimausten tähden. Mutta eräänä iltana kevätpuoleen tuli inspehtori Strömbom itse Uusitaloon ajaen ja hänellä oli nimismies muassaan. Niilon sydäntä hytkähytti kun hän näki reen kuistin eteen pysähtyvän — sillä hän muisti, että velkakirja, jonka hän oli kirjoittanut, oli langennut maksettavaksi jo muutamia päiviä sitten, ilman että hänellä oli ollut tilaisuutta sen uusimiseen.

Strömbom ja nimismies viipyivät kotvan aikaa Uudessatalossa, mutta kun he vihdoin sieltä läksivät olivat Uusitalon metsät vaihtaneet omistajaa viidenkymmenen vuoden ajaksi. — Niilolle oli annettu kaksi vaihtopuolta, joko tehdä konkurssi tahi myydä metsä, — ja hän valitsi jälkimmäisen, sillä se tuntui hänestä paremmalta.

Mutta kun inspehtorin reki katosi käänteessä näkyvistä, silloin seisoj Niilo Erkinpoika kuistilla ja pui nyrkkiä heidän jälkeensä...

Kaikissa tapauksissa lieveni hätä nyt entisestään, sillä Niilon ei enää tarvinnut huolehtia velastaan yhtiölle. Sitä vastoin sai hän tilaisuutta suureen raha-ansioon tukkien ajossa ja lauttaamisessa, sillä hän oli aimo työmies. Uudentalon asiat alkoivat parata — semmoiseksi, jommoisia eivät moneen Herran vuoteen olleet. Kokonainen joukkue metsäherroja ja tukkipatruunoita asui siellä nyt yhtämittaa, ja he ymmärsivät aina kunnollisesti maksaa puolestaan, se täytyi sanoa. Ehkäpä se riippui siitäkin, että, Hilta-emäntä oli nuori ja kaunis. — Oikein äitelätä oli Niilon mielestä nähdä miten he hännystelivät hänen ympärillään ja inspehtori Strömbom oli aina ensimmäisenä miehenä. Eipä silti että Niilo olisi Hiltan kunniallisuutta epäillyt, mutta joka tapauksessa se oli hänestä vastenmielistä. Ja ilkeintä hänestä oli, kun toverit työpaikalla laskivat raakoja sukkeluuksiaan ja tekivät häijyjä salaviittauksia hänen vaimostaan ja inspehtorista.

Lauttaustyöt olivat edenneet juuri niin kauas kuin Uudentalon yläpuolelle ja koko uittomiesthistöllä oli ollut puolen yötä kova työ asettaissa paikoilleen vinkkelipuomia, jonka piti estää tukkia ruuhkia muodostamasta. Koski pauhasi vähäistä alempana ja useammin kuin yhden kerran oli venhe ollut liivahtamaisillaan siitä alas, mutta aina oli perämies viime tingassa saanut keksin varmasti puomiin isketyksi. — Nyt kuljivat tukit parhaillaan ja uittomiehet olivat asettuneet metsään ison nuotion ympärille. Niilo oli mukana kuni tavallisesti. Viulun hän oli lähettänyt kylästä noutamaan — itse ei hän nyt voinut mennä kotiin, sillä siitä luultiin aamupuoleen syntyvän aika työpaikka koskenniskaan muodostuneitten ruuhkien purkamisessa, ennenkuin ne ehtivät liika isoiksi kasvaa.

Inspehtori Strömbom, joka oli tullut kirkonkylästä uittoa omassa piirissään johtamaan, oli lähettänyt viinalekkerin miehilleen, jotta he pysyttelisivät lämpiminä ja nyt he herkuttelivatkin oikein todenteolla väkevää kahvipunssia ryypiskellen. Niilo vingutti iloisesti viuluaan pitääkseen hyvää tuulta yllä, — Kuta enemmän yö lyheni, sitä hurjemmaksi kävi soitto, ja kun aurinko alkoi männynlatvoja ruskottaa oli Niilo, kiitos monien ja isojen naukkujen tullut oikeen vauhtiin. Viulunsa oli hän heittänyt luotaan ja nyt hän laulaa hoilotti vanhaa rakkausvirttä...

Mä nuorena uskoni impehen loin mun uskoni impehen sorjaan...

Juuri samassa tulla astuskeli inspehtori Strömbom Uudeltatalolta päin. Pekkalan Janne, joka näki hänet jo matkan päässä ja joka tahtoi pitää Niiloa pilanansa töykkäsi Niiloa kylkeen ja jatkoi irvistellen:

Mutt' ystävä jätti ja toinen sen vei sen kuorehen mieltyen korjaan...

Hah-hah-hah — rähisivät uittomiehet.

Niilo kävi kalman kalpeaksi, mutt'ei virkkanut mitään. Hän meni viina-lekkerin luo ja nosti sen huulilleen. Kuu hän sen luotaan sinkahutti ei siinä ollut enää pisaraakaan...

"Miten sinun, Niilo, onkaan? Luulenpa että sinun on vaikea pysytellä lämpiminä näin apo aikaiseen?" kuului samassa inspehtorin ääni hänen takanaan.

— "Hm — on kai niitä, jotka kykenevät toistakin lämmittelemään", mutisi Niilo käännähtäessään. — Hänen silmissään välähti häijy ilme.

Strömbom ymmärsi yskän... Mutta hän ei voinut mitenkään olla häntä vielä vähäsen ärsyttämättä.

"Niin — siinä sinä Niilo Erkinpoika oikeassa olet. Uudentalon Hilta-emäntä kyllä sen konstin taitaa."

Ei, nyt hän ei enää uskaltanut enempää sanoa, sillä Niilo oli hurjistuneen näköinen. Sentähden jatkoi hän ystävällisellä äänellä: — "Noh — anna nyt olla Niiles, älä nyt ole tuhma. Souda minut minut nyt joen poikki, niin saat lämpöä ruumiiseesi ja kiukkusi haihtuu."

Niilo ei vastannut, vaan meni vastaan ja työntäsi venheen vesille. Inspektori istahtihe perään ja niin he ääneti läksivät matkaan. Vielä kulkivat tukit tiheään, niin että soutajan täytyi olla hyvin tarkkaavainen.

Virta oli vuolas — venhe oli kuni kiehuva padassa, ja tuolla alempana — vaan muutama sata metriä tuonnempana — karjui koski. Tänne saakka voi nähdä miten tukit nousivat pystyyn ennenkun ne läksivät menemään — miten ne ilmassa keikahtelivat ja — sitten hukkuivat valkovaahlaiseen vesihuntuun. — Kieltämättä näytti se kolkolta... Yhtäkkiä kuului rasahdus. "Mikä se oli?" — Inspektori kavahti puoleksi pystyyn ja ääni oli levoton.

"Oh — ei tok' mitään — airothan ne vaan, kun katkesivat tukkien välissä ja nyt mennään niitten muassa suoraan koskesta alas"... Niilo näytti tyyneeltä siinä istuessaan — mutta huulet olivat aivan siniset. — "Niin että nyt saamme vilpoitella molemmat sekä työ että minä; — kuinka kuuma sitte' tulee siit' en minä puhua taho."

— "Muistaakos se Strömbom miten se minulta metän varast'? Varast' — niin justiisa varast', sillä ne pahaiset jauhosäkit ja silavapuolet, jotka minä otin velaks' yhtiöltä oon minä rehellisesti ajuulla maksanu'... Luuleekos se Strömbom, että kukaan kehtaa hänelle kolme vuotta työtä teh'ä muutamain jauhosäkkien ja yhden silavalaatikon e'estä? — Niin huuva vaan, Strömbom — ei se kummikaan auta; piru ottaa omansa kuitenkin se... Niin huuva vaan! Minä oisin myös voinu' huutaa kun sinä sanoit hävyttömyyksiä vaimostani — mutta minä — olin vaiti — minä. Näetkös kuinka valkoiselta kuohu paistaa? ... Olisipa nyt Strömbomin sielu yhtä valkoinen kuin vaahto tuolla — niin silloin olisi parempi tässäkin olla"... Kalmankalpeana tuijotti Strömbom alas koskeen, joka tuli yhä lähemmä nielevine pyörteineen. Hirveä kuolon kauhu jähmetytti koko hänen ruumiinsa: — eihän tässä mitään apua ollut — ei apua mitään. Nyt tarttui hyökyaalto venheeseen... Herra Jeesus Kristus armahda minua syntistä!

— Rannalla olivat uittomiehet kokoontuneet yhteen paikkaan. He tiesivät, etteivät he mitään voineet tehdä pelastaakseen hätään joutuneita, mutta kamalata oli nähdä kahta ihmistä niin nopeasti elosta raastettavan... Ei kukaan sanonut mitään, mutta kun venhe viimeisen kerran näkyi vaahtopäisen hyökyaallon harjalla, silloin otti Antti Niilonpoika Vuorelasta, hän joka ei muuten herkkämielisimpiä ollut, lakin päästään ja pani kädet ristiin isä-meitä rukoillen.

Mutta he sekä hämmästyivät, että säikähtivät kaikki, kun he näkivät Niilo Erkinpojan nilkuttavan joenvartta ylöspäin. Olihan hän saanut aika kolauksia, ja märkä hän oli, niin että vesi virtanaan hänestä valui, mutta sittenkään tuskin kukaan voi silmiään uskoa. Jumala tiesi miten hän oli pelastunut, — itse ei hän sitä tietänyt. Mutta onhan Herra vähämielisten holhooja, sanotaan.

Inspektori sitä vastoin oli ja pysyi kateissa. Vasta kesemmällä löytyi hänen ruumiinsa useita peninkulmia alempana, pahoin ruhjottuna ja tukkien ja kivien runtelemana.

Niilo Erkinpoika muuttui sen matkan tehtyään hiukan kummallisiksi. Eikä sitä käynyt ihmettelemisenkään. Ja joka sunnuntai-ilta istui hän kivellä kosken partaalla ja soitteli virsiä.

Ihmiset puistelivat hänelle jonkun aikaa päätään, mutta pian hänen kummallisuuksiin totuttiin. Ja etenkin kun Niilo nyt oli tykkönään heittänyt ryypiskelemisen pois ja hoiti taloan paremmin kuin koskaan sitä ennen. Niin, Niilosta näytti tulevan oikein varakas mies, vaikkakohta yhtiö omistikin metsän. Mutta niin ei hänellä ollutkaan hetkisen rauhaa, vaan hän raatoi kuni orja öin ja päivin.

Oli kymmenes vuosi kulumassa Niilo Erkinpojan koskenlaskun jälkeen. Niilo oli ottanut lapset ja Hiltan mukaansa kirkolle ja nyt he olivat kotimatalla. He olivat liittäytyneet isoon seurueeseen, jonka piti kulkea samaa tietä. Siellä olivat enimmäkseen kaikki ne pitäjäläiset, joilla oli kotinsa joen pohjoispuolella — useampia venhelasteja. Mutta venheet olivat huonossa kunnossa varsinkin siihen nähden, että kevättulva oli pahimmillaan, niin että siinä nyt värkkien kestävyyttä kysyttiin. Sentähden sovittiin siitä, että naiset ja lapset vietäisiin ensinnä toiselle rannalle, ja soutajiksi annettiin heille taitavimmat venhemiehet.

Ensimmäiseen venheeseen tulivat Hilta ja lapset ja pari muuta naista. Niilo seiso rannalla ja nauroi heitä, kun he kirkuivat pelosta niin pian kun venhe kallistelihe tai painui aallon laaksoon.

Mutta äkkiä kalpeni hän, ja hänen naurunsa muuttui särkeväksi hätähuudoksi. — Toinen airo oli katkennut, ja nyt liukui venhe alapäin, yhä alemma... Herra armahda!

Ja kaukaa kuului naisten ja lasten voivotusta ja itkua, johon miesten hätäytyneet hätähuudot

sekoittuivat, kunnes kaikki äänet hukkuivat kosken hurjaan karjuntaan...

Sen koommin ei Niilo Erkinpojasta ollut mihinkään. Hän möi talonsa polkuhinnasta yhtiölle ja osti pienen tuvan joen törmällä.

Ja siellä hän istuu, vanhus, viuluineen, kuunnellen niitä kummia sointuja, joita hänelle koski ja metsä korviin kuiskuttavat ja muuttaen ne iloisiksi säveliksi, jotka houkuttelevat nuoria tanssimaan, vaan panevat vanhat itkemään.

Ja niin kauvan kun aurinko paistaa lämpöisesti ja linnut rakkauslaulu jaan hänen ympärillään laulavat, niin kauvan tuntuu hänen onnellista täällä ollakseen. Mutta kun syysmyrskyt tulevat tuntuilta ja raastavat lehdet puista, silloin valtaa hänet tuskantunne — ja vavisten hän hiipii pois — sillä hän näkee ja kuulee niin paljon kummallista metsän sopista ja piilopaikoista.

Nurkkalan kylä.

Nyt oli Nurkkalan kylän rikas patruuna Eklund kuollut. Ja kaikki pitäjän tukimiehet ja etevimmät henkilöt olivat tulleet hautajaisiin vainajan muistoa kunnioittamaan. Siellä olivat nähtävinä niin nimismies kuin tuomari ja kaikki kirkonkylän yhtiöherratkin — niin, vieläpä muutamat pomomiehet kaupungista asti.

Sillä Eklund oli ollut mahtava ja merkittävä mies, joka renkinä alottaen utteralla työllään oli päässyt miljoonain omistajaksi.

Mutta nyt oli hän kuollut.

Ja viini valui virtanaan ja päästi kielet kahleistaan — ja niin siinä pidettiin puheita, toinen toistaan pitempiä ja kauniimpia. Niin, ne olivat oikein muhkeat maahanpanijaiset, sen "uskollisen työntekijän" arvoiset, "joka nyt pitkän ja työlään työpäivän jälkeen pääsi ikuisen lepoon". Niinkuin pitäjän pastori niin kaunopuheliaasti lausui. — Ja hautajaisvieraat niistivät nenäänsä ja nyökäyttivät päätään surullisina toisilleen...

Mutta hautajaistalon edustalle oli kokoontunut monta kummallista otusta. Siellä kuului murinaa ja noitumista ja raakaa pilaa...

Siellä seisoivat tunturilais-talonpoikia ja arentimiehiä, jotka muinoin olivat olleet talollisia, mutta nyt olivat muuttuneet köyhiksi raukoiksi. Miksikä? Niin, ehkäpä olisi Eklundin patruuna voinut antaa hiukan selitystä heidän köyhyytensä syihin, jos vaan olisi elänyt. Mutta nythän hän oli kuollut ja pappi itse oli kutsunut häntä "uskolliseksi palvelijaksi, palvelijaksi, joka oli tehnyt paljon hyvää hiljaisuudessa, joka oli ollut uskollinen vähässä ja sentähden pantu paljon päälle". Eikähän pappi voinut valehdella — ei ainakaan kirkossa.

Mutta ulkopuolella jupistiin kaikissa tapauksissa häijyjä asioita.

Ja Ero Riekko, Nurkkalaisista ainoa, joka vielä talonsa omisti ja jota sentähden pidettiin rikkaana, tulla hoiperteli maantietä pitkin. — Hän ryyppäsi. Ero Riekko, niin pian kun vaan viinalle pääsi, ja kun hän vaan oli muutaman naukun ottanut, ei hän pelännyt puhua suutaan puhtaaksi. Paljon hänestä kumminkin hänen naapurinsa pitivät, eikä koskaan ollut hätääkärsivä avutta hänen tuvastaan lähtenyt. — Nyt hän tunkeutui läpi joukon hänkin nähdäkseen jotain noista kekkereistä. Ja kun hän oli jonkun aikaa ikkunassa seissut ja sisälle tirkistänyt niin jupisi hän tavalliseen varmaan tapaansa:

"Niin kyllä he näyttävät olevan iloisia ja hyvällä tuulella tuolla sisällä, ja me täällä myöskin, mutta ajatelkaas kuinka pirulla on tänä iltana lysti! Kyllähän Erkki Simo antoi sekä kynttiläkruunun että kellon kirkolle lahjoakseen Herraamme ja pettääkseen pirua, aivan niinkuin hän petti naapureitaan. Mutta ei se piru annakaan itseään niin helposti paisteissaan pettää, ja Erkki Simo kyllä parhaiten tietää kuinka kuuma siellä on missä hän nyt on".

Eero Riekon ympärillä kuului hyväksyvä rähinä. Sillä hän oli lausunut sen mitä kaikki ajattelivat, mutta jota ei kenkään uskaltanut sanoa. Vaikka näet Eklundin patruuna olikin kuollut, ei hänen rikkauksiensa ja mahtinsa pelko sittenkään ollut tykkönään haihtunut.

Mutta Ero Riekon ei ollut vaikea sanoa mitä hän ajatteli! Eihän hänen ollut koskaan tarvinnut lainata niin penniäkään tuolta mahtavalta patruunalta. Eikä Eklundin samppanja koskaan ollut Eero Riekon tähden valunut, — toki kumminkin yhden kerran; — se oli silloin, kun Eklundin piti ostaa hänen tilansa Mustankosken-yhtiölle. Mutta siinä yrityksessään hän pahoin pettyi. Sillä kun hän luuli ystävänsä Ero Riekon niin päihtyneeksi, että hän pitemmittä mutkitta kirjottaisi nimensä kauppakirjan alle, silloin

nousi Eero Riekko pystyyn ja lallatti: "Niin, Eklund, kyllä minä juon kuinka paljon tahansa, mutta piru viekään, jos minä sinun roistokauppojen alle nimeni kirjoitan."

* * * * *

Eklundin patruuna ei tosiaankaan ollut usein kaupoissaan pettynyt. Sillä hän oli aina osannut laskea, ja laskea oikein ennenkun hän asiaan ryhtyi. Jo siihen aikaan kun hän palveli renkinä Ruskolan Matilla oli hän tunnettu koko pitäjässä taitavuudestaan kellonhuijaamisessa, ja kun hän isoilla markkinoilla petkutti kuuron hevoskaakin itse mustalais-Antille ja sai varsahevosen sijaan, silloin oli Erkki Simon kauppamaine vakaantunut. Sillä mustalaisen petkuttamista hevoskaupoissa, sitä pidetään näillä seuduin yhtä vaikeana, joskohta ei yhtä kunniakkaana, kuin päästä kirkon-väärtiksi tahi herastuomariksi.

Mutta kumma kyllä eivät huhut Erkki Simon oveluudesta kello- ja hevoskaupoissa tehneet häntä kylän nuorison keskuudessa suosituksi. He pelkäsivät häntä ja se oli syynä siihen, ettei Erkki Simo koskaan saanut olla mukana kun lystiä pidettiin — eikäpä niin muutenkaan. Enimmäkseen sai hän kulkea yksin — paitse tietystikin markkinoilla. Silloin keräsi hän ympärilleen kokonaisen pataljoonan kellonhuijaajia, mustalaisia ja hevoshuujaria. Taskut enemmän- tai vähemmänarvoisia kelloja pullallaan ja yhtämittaa heruva litrapullo povitaskussa kulki hän toisesta toiseen, ja jokainen, joka Simo Erkin kanssa kauppoihin ryhtyi, voi olla varma siitä, että hänet rehellisesti nolattiin. Mutta aina vaan hänen kauppansa luistivat. Simo Erkki oli huomannut, että viina aina ihmisten kauppahalua paransi, eikä hän sentähden koskaan kauppooja tehnyt ilman että hän oli antanut ostajalle tilaisuutta kahteen, kolmeen kulaukseen viinapullosta. Itse hän kyllä tiesi olla varuillaan — ei hän koskaan ollut juopunut, vaikka näyttikin toisinaan jotakuinkin pehmeältä. Ja kun talonpoikaset selvisivät humalastaan ja huomasivat, että heitä oli petkutettu, silloin noituivat he viinaa ja Erkki Simoa.

Toisenlainen oli hänen nuorempi veljensä Kalle Aatu, joka palveli Tarkkalan isäntää. Hänessä nyt ei ollut keinottelijaa niin aluksikaan, eikä hänellä muuta ollutkaan kuin pari tanakkata käsivartta ja kaksi mustansinistä silmää, jotka voivat loistaa niin kauniisti, että kaikki työt niiden loistosta pyörälle joutuivat. Eikä siitä koskaan voinut hauskaa syntyä ellei Kalle Aatu mukana ollut. Mutta joskohta hän olikin ensimmäinen kisakentällä, niin oli hän ensimmäinen työpaikallakin. Siinä syy minkätähden Kalle Aatusta yhtä paljon pidettiin kuin Erkki Simoa pelättiin ja vihattiin. Ja Erkki Simon mieltä se katkeroitti ja kalvoi — toisinaan hän melkein vihasi veljeään. Eipä silti että Kalle Aatu koskaan olisi häijy häntä kohtaan ollut, eikä siitäkään syystä, että työt pitivät enemmän Kalle Aatusta kuin hänestä, Erkki Simosta — siitä hän ei välittänyt. Vaan Kalle Aatussa oli jotain niin valoista ja rehellistä, joka tympeytti veljeä, pani hänet pahoille mielin ja sillä tavoin hänessä vähitellen vihantunteita herätti.

Paremmiksi eivät asiat muuttuneet, kun Kalle Aatusta tuli vävypoika samaan taloon, jossa hän oli niin kauvan palvellut. Sillä koska Tarkkala oli pitäjän isoimpia ja parhaiten hoidettuja tiloja, niin ei ollut ihmettelemistä, että Erkki Simon mielestä hänen veljellään oli ollut aivan liian suuri onni. Se harmitti häntä, että Kalle Aatu, jolla ei ollut kaupaneroa nimeksikään, kuitenkin oli päässyt suuritilalliseksi, sillä aikaa kun hänen. Erkki Simon, vielä täytyi renkinä raataa.

Jospa hän vaan olisi voinut tehdä saman! Mutta semmoisia tyttöjä kuin Hilma. Kalle Aatun vaimo oli, ei joka oksalla ollutkaan. Ja muuten Erkki Simo kyllä tiesi, ettei hän naisten makuun ollut.

Yhden ainoan tytön hän tunsi, joka hänet ehken ottaisi — ellei hänen isänsä esteitä rakenteleisi. Rikas hän oli, sillä hän oli Pekkolan ukon ainoa tytär, mutta ei hän kaunis ollut, se nyt oli varmaa. Ja koko pitäjä tunsi hänet torakurkuksi, joka ei edes häikäillyt hammastaan kostuttaa, jos niiksi tuli, ja päälle päätteeksi oikein aika lailla. Niin että huolimatta hänen rikkaudesta ja siitä että hän poikia himoitsi, ei hän sittenkään voinut kerskata sillä, että hänellä olisi ollut niin ainoatakaan sulhasta. Mutta ei silti sanottua ollut, että Erkki Simon kosminen niin muutta mutkitta onnistuisi. Sillä Nurkkalan Pekkolan isäntä oli tunnettu oikeaksi sairiksi ja vaikka hänen tyttärensä oli yhtä vastenmielinen kuin selkäsauna ja hänen sielunsa musta kuni saunanseinä, niin ei sittenkään luultavaa ollut, että hän tyytyisi saamaan vävykseen renkimiehen.

Siitä kohden se iho arka olikin. Ja Simo Erkki tuumaili ja mietiskeli.

Silloin tapahtui eräänä talvena, että Mustankosken-sahayhtiö "erehtyi" paria metsälohkoa hakkuuttaessaan niin, että noin 50000 kruunun tukkipuuta tuli luvatta ja leimaamatta kaadetuiksi. Tietysti otettiin tukit takavarikkoon ja pantiin puomiin joen poukamaan juuri sen kosken yläpuolelle, jonka joki kirkonkylän alapuolella muodostaa. Siinä ne piti kruunun laskuun enimmäntarjoovalle myydä, ja huhuttiin, että yhtiön tulisi maksaa aimo sakkoja "erehdyksestään".

Inspektorit ja työnjohtajat juoksentelivat ymmällä ollen toinen toistensa jaloissa. Mitä tehdä? Eikä siinä kylliksi että rahallinen tappio oli oleva iso — yhtiö tulisi häväistyksi — joutuisi toisten

onnellisempien kilvoittelijoiden pilkan esineeksi. Sehän oli aivan kauheata, tällöinen! Mustankoskenyhtiön johtaja tuli itse tänne kaukaa etelämpänä olevasta kodistaan koettaakseen kullalla ja hyvillä sanoilla saattaa asian oikealle tolalle. Ja häntä seurasi kokonainen joukkue asianajajia ja lakimiehiä.

Koko pitäjä oli kuohuksissaan eikä muista seikoista kuin tuosta suuresta takavarikosta puhuttukaan.

Erkki Simo oli hänkin tietysti kuullut siitä puhuttavan.

Ja yhtäkkiä selvisi hänelle, että nyt hän voisi rikastua tekemällä yhden ainoan rohkean kepposen.

Hän hankki asiaa kirkonkylään. Muttei mennyt suorastaan sinne, vaan teki kierroksen joen poukamaan, missä takavarikkoon otetut tukit olivat. Varovasti tutki hän puomia. — Virta painoi sitä — tarvittaisiin vaan pari miehen iskua — ja silloin läksi koko lautta koskesta alas menemään. Ja alapuolella sitä ei niin helposti takaisin otettaisikaan, sillä siellä se sekoittuisi Mustankosken-yhtiön muitten tukkien kanssa yhteen...

Erkki Simo kiiruhti yhtiön konttooriin ja pyysi päästä johtajan puheille kahden kesken...

He puhelivat kauan ja innokkaasti ... ja kun Erkki Simo läksi loistivat niin hänen kuin mahtavan tirehtöörinkin kasvot tyytyväisyydestä.

Muutamia päiviä myöhemmin — päälle päätteeksi itse juhannuspäivänä — tuli nimismiehelle sana että puomi, joka sulki takavarikkoon otetut tukit poukamaan, oli yöllä katkennut ja että jok'ikinen tukki oli sievosesti mennyt koskesta alas, ja että ne nyt olivat matkalla meren rantaan päin. Ei ollut ajattelemistakaan, että takavarikkoon otettuja tukkeja voisi Mustankosken-yhtiön muista tukeista eroittaa. Ei jäänyt muuta neuvoksi kuin antaa noiden 50000 tukin jäädä yhtiön omiksi ja levollisesti ottaa vastaan mitä niistä tarjottiin — yhteensä tuhat markkaa — kaksi penniä kappaleesta.

Tosinhan asiasta vähän rettelöimistä syntyi ja muutamat henkilöt tahtoivat saada todistetuksi, että puomi oli yhtiön toimesta katkaistu. Mutta tirehtöörillä oli monta lainoppinutta miestä mukanaan ja monta isoa kaunista seteliä... Ja niin se kävi päinsä, että Mustankosken-yhtiö pääsi erilleen asiasta ja kruunu sai tuhat markkaa 50000 tukista.

Samana vuoden syksynä asetti Erkki Simo kauppasodin kirkonkylään ja otti nimekseen Eklund. Kohta sen jälkeen nai hän Pekkalan Liisan.

Ihmiset kuiskuttivat ikäviä asioita Erkki Simo Eklundista, mutta hän oli vähäkuuloinen eikä kenkään uskaltanut sanoa mitään ääneen. Sillä aivan kuin noidan-iskusta oli Eklund tullut sekä rikkaaksi että mahtavaksi. Kyllähän hänessä, vielä silloin tällöin renki tuli näkyviin, mutta siihen seikkaan ei kukaan huomiotaan kiinnittänyt. Hänestä tuli hyvä ystävä ja veli kaikkien saharrojen kanssa ja hän joi totia ja pelasi korttia tuomarin ja nimismiehen kanssa.

Eikä Eklund koskaan kitsastellut, kun joku kirkonkylän herroista taskulainaa tarvitsi — ei suinkaan. Siinä hymyiltiin ja pokkuroitiin ja kursailtiin, niin ettei siitä loppua tahtonut tullakaan.

Mutta jos köyhä tunturilainen tarvitsi puoli säkkiä jauhoja tahi nelikon suoloja velaksi, — niin silloin se oli mahdotonta — aivan mahdotonta. Töin tuskinhan hän itse tuli toimeen. Mutta — velkakirjaa ja 10 prosentin korkoa vastaan voi hän nyt kumminkin yhden kerran auttaa...

Ja niin se Eklundin liike yhä suureni ja Eklund itse yhä vaan rikastui.

* * * * *

Eklundin veljeä, Kalle Aatua, kohtasi eräänä syksynä suuri suru. Sillä Hilma, hänen vaimonsa, kuoli synnytettyään pojan. Ja poika seurasi äitiänsä hautaan muutamien päivien kuluttua.

Kalle Aatu tuli itse kutsumaan veljeään hautajaisiin. Hän näytti sortuneelta ja murheen murtamalta — Erkki Simon mielestä oli häntä oikein sääli. Ja ensikerran elämässään näytti Eklund sovinnolliselta veljeään kohtaan. Kutsuipa hän Kalle Aatun luokseen kotiinsakin, kirkonkylään, hautauksen jälkeen. Ei ollut Kalle Aatun nyt hyvä yksin kaikessa murheessaan Tarkkalassa istua. Siellä hän vaan tulisi kipeäksi surusta... Ei, parasta oli heittää kaikki surulliset ajatukset luotaan...

Ja Kalle Aatu tuli Eklundille ja asui siellä koko talven. Hei, sielläkös lystiä pidettiin! Eklundista tiedettiin, ettei hän kitsastellut, kun oli pidoista puhe, eikä Kalle Aatu se mies ollut, joka lasin luotaan lykkäsi kun hänelle semmoista tarjottiin. Hän olikin kuin samassa humalassa koko sen talven. Itse hän ei muistanut niin hituistakaan mitä sillä aikaa oli tapahtunut, mutta se on varmaa, että kevätkäräjissä myönnettiin Erkki Simo Eklundille lainhuudatus hänen veljensä tilaan, Tarkkalaan, jonka hän muka oli viidelläsadalla markalla ostanut.

Ei kukaan oikeastaan tiedä miten se kauppa oli tullut tehdyksi.

Mutta sen jutun jälkeen muuttui Kalle Aatu hassahtavaksi. Hän kierteli kirkonkylää ja ryyppiskeli, kunnes hänet eräänä aamuna löydettiin kuoliaaksi paleltuneella vaimonsa, Hilman haudan vierestä.

* * * * *

Nurkkalan kylä on pitäjän isoimpia. Siihen ei tosin kuulunut kuin kahdeksan taloa, mutta ne olivat sitä suurempia — melkein kuin kaksi, kolme tavallista. Eklundin appiukon kuoltua sai hän tietysti hänen talonsa ja se oli isoin kaikista.

Sahayhtiön herrat kiertelivät Nurkkalankylän metsiä kuni kissat kuumaa puuroa. Mutta Nurkkalan talonpojat eivät olleetkaan niin helposti peijattavia, sillä he alkoivat aavistaa, että metsä oli enemmän arvoinen kuin kukaan voi uskoakaan. Siitä syystä ei kauppvoja syntyntykään, vaikka metsänostajat toisinaan tarjosivat melkein suunnattomia summia — niin, jopa kuusi-, seitsemäntuhatta markkaa isoimmista tiloista.

Mutta silloin tuli Mustankosken-yhtiön johtaja vielä kerran kirkonkylään etelästä päin. Hän ei ollut käynyt siellä sen kevään jälkeen, jolloin tuo iso tukkitakavarikko tapahtui. Eikä kukaan voinut käsittää mikä häntä nyt pakoitti tänne tulemaan. Tosinhan sanottiin, että hän oli tullut metsästämään, vaan sitä nyt ei kukaan ottanut uskoakseen.

Eklund oli nyt kirkonkylän mahtavin mies, ja tirehtööri sai kutsut tulla entisen rengin komeaan taloon asumaan. Pitoja pidettiin joka päivä — niin vieläkin kerrotaan pitäjässä niistä samppanja-aamiaisista ja päivällisistä, jotka Eklund laitatti juhlittaakseen korkea-arvoista suosijaansa.

Mutta kaiken juhlimisen ohessa ei kauppa-asioita unhoitettu. Tirehtööri tiesi inspehtoriensa kautta aivan hyvin, että kunhan vaan pitäjän talonpojat pääsisivät siitä selville, että Eklund oli talonsa myönyt, niin hekin, hänen liikeneroonsa luottaen, myöskin möisivät omansa. Sillä ei kukaan voisi varoa, että viekas Eklund olisi antanut petkuttaa itseään.

Mutta nyt oli Eklund rikas eikä antanutkaan ostaa itseään niin vähällä kuin ensi kerralla. Viisikymmentätuhatta markkaa täytyi yhtiön lukea pöydälle käteisessä rahassa saadakseen hänen nimensä *pätemättömään* kauppakirjaan.

Eklund ja tirehtööri läksivät yhdessä Nurkkalan kylään puhuakseen järkeä talonpojille. Ja nyt näyttäytyi, ettei Eklund ollutkaan unhoittanut entisiä kellonhujiaustemppujaan — hän juotti naapurinsa humalaan — ei nyt enää viinalla, vaan samppanjalla — siitä oli tullut Eklundin mielijuoma — ja kun humaltuminen alkoi tehdä ajatukset sekaviksi, silloin hän rupesi seteleillä, monilla suurilla, kirjavilla seteleillä heitä kutittamaan. Ja kaikki he menivät ansaan — kaikki paitsi Eero Riekko — mutta hän olikin nyt semmoinen patajuoppo, ettei hän voinut omaa parastaan käsittää — sanoi Eklund.

Kun kevätkäräjiä ensi vuonna istuttiin, silloin olivat kaikki Nurkkalankylän talot, paitsi Eklundin ja Eero Riekon, yhtiön tiluksia.

Mutta kun talonpojat saivat tietää, ettei Eklund ollutkaan myynyt tiluksiaan, vaan ainoastaan nimensä heitä petkuttaakseen, silloin itkivät monet kiukusta ja surusta ja kauvan kesti, ennenkuin Eklund uskalsi näyttäytyä yksin iltasin.

Jumala yksin tietää, kuinka monta kirousta tuolle mahtavalle patruunalle rukoiltiin.

Ehken tunsin hän itsekin, ettei hän ollut oikein tehnyt. Ehken lahjoitti hän omaatuntoaan nukuttaakseen kirkolle suuremmoisista lahjoja. Ensin antoi hän kynttiläkruunun — suuren ja komean, niin että se räikeästi pistää silmiin muutoin niin yksinkertaisesti sisustetussa maalaiskukossa.

"Herran kunniaksi lahjoittanut kauppias E. S. Eklund Nurkkalan kylästä" on isoin, kullatuin kirjaimin kruunussa luettavana.

Mutta kun kynttilät juhlatilaisuuksissa kimaltelevat, silloin tyrkkivät pojat toisiaan kylkeen ja kuiskaavat:

"Katsohan kuinka komeasti roisto-Eklundin ruunu loistaa,"

Eikä Eklund ainoastaan kynttiläkruunua lahjoittanut. Tukholmasta tilasi hän suuren suuren kellon, jonka piti soida pitäjän kirkontapulista Herran ja hänen kunniaukseen.

Mutta kun kelloa oli ensi kerran soitettava, niin se halkesi. Ja kun se oli valettu uudelleen ja taasen pantu paikoilleen, heilui tapuli niin arveluttavasti, ettei nykyään uskalleta kelloa käyttää muuhun kuin läppäämiseen.

Ihmiset kuiskuttavat, ettei Eklundin kello tahdo soida, sentähden että se on verirahoilla ostettu.

* * * * *

Näitä ja monta muuta juttua kerrotaan pitäjässä köyhästä talonrengistä, joka viekkaudella ja epärehellisyydellä hankki itselleen rikkautta ja valtaa; roisto-Eklundista, patruunasta, joka möi sielunsa yhtiön rahoista.

Eikä yksikään, eivät edes ruotulaiset, jotka kulkevat kylästä kylään, eläen kanssaihminen armeliaisuudesta, kadehti häntä.

Hän kuoli, istuessaan kassakaappinsa edessä, vanha nahkakukkaro kädessä.

Ja nyt ovat hänen rikkautensa hävinneet kuni akanat tuuleen. Ei ole tähdettäkään jäljellä noista kootuista miljoonista. Kun tunturilainen sanoo Eklundin nimen, niin seuraa sitä kirous tahi sadattelemine ja kello, jonka Eklund kirkolle lahjoitti, se ei kutsu kansaa Jumalan huoneeseen, vaan julistaa tulipaloa ja onnettomuutta kun se vaan soi.

Perintölä.

Ihmiset kertovat että Perintölässä kummittelee.

Se, jonka syysiltana täytyy kulkea siitä ohi, kiiruhtaa aina askeliaan tavallista enemmän, ja paimenpojat arvelevat ja tutkistelevat kotvan aikaa, ennenkun he uskaltavat hiipiä päärakennuksen särkyneistä ikkunanruuduista sisälle tirkistämään, nähdäkseen, jos siellä mitään piilee. Ja jos he silloin saavat kuulla pienimmänkään rasahduksen, juoksevat he täyttä kurkkua huutaen metsään — luullen nähneensä itse pirun ja koko hänen joukkueensa perässään.

Yhtiö ei saa ketään tilaa arenille ottamaan, vaikka se aikoinaan oli pitäjän parhaita. Ei vaikka he kerran ovat tarjonneet sata markkaa sille, joka siilien tahtoisi asettua. — Rikkaruohoa kasvaa saroilla, pientarilla nousee nopeaan männyn ja koivun taimia ja aitauksissa on karhunsammal päässyt valloilleen. Kohta on Perintölä metsäpalstana ja metsäpalsta erämana.

Sillä talvet pitkään ahertavat miehet ja hevoset kuljettaakseen Perintölän metsää pois. Eivät ne seiväspuita ole, jotka siellä kasvavat, — ne ovat mahtavia hirsi- ja taivastatavottelevia mastopuita, joita kaadetaan ja paloitellaan ja kuljetetaan pois. Mutta yhtiö — niin se on ansainnut monta, monta kymmentä tuhatta markkaa metsällään, ja monta köyhää raukkaa ja entistä talollisen-poikaa, jotka ehken muuten olisivat kuolleet nälkään, ovat tulleet tänne ja saaneet työtä yhtiön palveluksessa. Niin — onhan se Jumalan onni, että heillä edes oli yhtiö, johon voivat turvautua — sillä miten heidän muuten kävisikään, kaikkien noitten raukkojen, jotka kiertelevät pitäjää ilman koditta ja työttä.

Jumala tiesi, miten asiat muinoin olivat, ennenkun yhtiöt tulivat ja auttoivat ihmisiä rahoillaan ja työllään! Siihen aikaan ei mahtanut ollakaan köyhiä. — —

* * * * *

Kun Perintölän Iisakki-vanhus luopui isännydestä, oli Pekka, hänen poikansa, vasta mennyt naimisiin. Hän oli ottanut Erkki Antin tyttären — Kaunis-Eveliinan, joksi häntä kutsuttiin. Pekka oli saanut monta iskua hänen tähtensä ja monta iskua hän myös oli antanut. Vähälläpä oli, että hän hänen tähtensä olisi pantu sinne, miss'ei aurinko eikä kuu paista.

Korholan Aatu, Eveliinan isä, ei ollut niin erittäin hyvässä maineessa sen jälkeen kun hän oli haastettu oikeuteen hirven taposta ja vannoi itsensä vapaaksi. Mutta se ei estänyt seudun poikia kilpaa juoksemasta Eveliinan perässä. Ja ne rukkaset, joita hän jakeli, hankki hänelle yhtä monta vihamiestä kuin hänellä ennen oli ihailijoita ollut. Taskisen Kalle, joka oli Kaunis-Eveliinan kiihkeimpiä kosijoita, mutta jonka Pekka oli satulasta sysännyt, tuli hänen katkerimmaksi viholliseksi. Oli aika mikä tahansa, aina koetti hän sanoa ilkeyksiä Aatusta ja varsinkin hänen tyttärestään. Ja niinpä eräänä juhannusaattona — muuten samana vuonna, jolloin Pekka meni Eveliinan kanssa naimisiin — oli Kalle tullut Pekan luo tämän seistessä kirkonmäellä muutamien toverien seurassa ja kysäissyt häneltä "oliko hänellä hirvenlihoja myytävänä."

Pekka kalpeni. Sanaakaan vastaukseksi virkkamatta astui hän muutaman askelen Kallea kohden ja antoi hänelle semmoisen korvapuustin että leukaluu särkyi.

Ei se korvapuusti tullut Pekalle niinkään kalliiksi, sillä todistajat todistivat yhteen suuhun, että Kalle se oli joka aloitti.

Saman vuoden syksynä meni Pekka naimisiin.

*****

He elivät omaa elämäänsä tuolla Perintölässä. Iisakki-vanhus ja Liina, hänen vaimonsa, olivat muuttaneet porstuakamariin, niin että Pekka jäi kahden kesken Eveliinan kanssa pirttiin asumaan. Ei siellä koskaan äreätä sanaa kuulunut. Pekka, joka voi olla niin rajaluontoinen ja tuittupäinen, oli nyt leppeä ja sopuisa.

Siihen aikaan oli kuin jos aurinko olisi ainiaan Perintölään paistanut.

Sarkojen lukumäärä kasvoi ja alaltaan ne yhä suurenivat, Pekka kun niitä jänteveille käsineen raivasi. Tuvassa oli kaikki niin siistittyä, hienoa ja puhdasta — geraniot ja pelargoniat ikkunoissa olivat niin vihreät ja rehevät — permanto oli aina valkoinen ja kirkas — maitopytyt, jotka olivat kallellaan porstuassa kuivamassa, kiilsivät melkein hopealta. Niin, Eveliinalla oli taito hankkia valoa ja iloisuutta ympärilleen. Ja vuosi häitten jälkeen tuli siellä vielä valoisampi. Silloin tuli Selma maailmaan.

Pekka ei tiennyt koskaan ennen tarttuneensa pieneen lapseen. Tuskin oli hän semmoista nähnytään. Mutta kun hän nyt näki tuon pikku olennon, joka makasi Eveliinan vieressä, ei hän voinut olla ottamatta sitä tanakoille käsivarsilleen ja puristamatta sitä hellävaroin rintaansa vastaan. Kun hän sitten oli laskenut Selman takaisin, seisoi hän kauvan, kauvan aikaa ja katseli heitä kumpaistakin, — katsoi, katsoi, kunnes kyöneleet silmiin puhkesivat. Silloin suuteli hän Eveliinaa ja juoksi ulos — juoksi laulaen ja rallattaen aidan vierttä — naapurikylään onnestaan kertomaan.

Nyt — niin nyt hän oli saanut jotain, jonka edestä hänen tuli elää — nyt hän oli tekevä työtä niinkuin ei koskaan sitä ennen. Perintölästä oli tuleva pitäjän paras talo! Ja sehän oli aivan paikallaankin — koska pitäjän kaunein tyttö oli sen saapa. — — — Hih, hei, kuinka aurinko paistoi ja miten linnut visertelivät tänäpänä vaikka olikin kesä enemmän kuin puolitiessä. Pekan täytyi nauraa ääneensä. Totta tosiaan, hänestä tuntui kuin jos olisi muuttunut lapseksi uudelleen. — — — Semmoinen pieni tyttönen! — — — Tummansiniset silmät — Eveliinan silmät! Samat, jotka aina näyttivät katsovan kauas tulevaisuuteen. Suu niin pieni ja punainen, posket niin pyöreät ja terveet. Jumalani, kuinka onnellinen hän oli! Se oli hänen lapsensa, hänen oma pieni, pieni lapsukaisensa — hänen ja Eveliinan. La-la-la lauleli hän pyrkiessään vasta mäkeen Sarvilammin salolle. Ja vastapäätä olevasta vuoresta vastasi kaikki niin pitkään ja kumeasti. — — — Se kuului melkein huokaukselta. — — —

*****

Mutta vuodet kuluvat nopeaan kun onnessa elää. Ja kun tulee pimeään oltuaan kirkkaassa päivänpaisteessa niin koskee silmiin.

Pekan tukka muuttui harmaaksi ja hänen otsansa yhden talven kuluessa rypyyiseksi.

Eveliinan terveys ei koskaan ollut niin varsin kehuttava ollut. Mutta sitten alkoi tuntua niin kummalliselta. Ennen oli hän aina ollut iloinen ja virkeä kuni sirkkunen — nyt hän tunsu itsensä niin väsyneeksi, niin väsyneeksi. Ja kun lian joskus tahtoi laulaa niinkuin ennen, niin hänen täytyi keskeyttää kesken laulamisen — pisti niin rintaan. Syksymmällä alkoi hän yskiä — lyhyttä, kuivaa yskää. Mutta eihän kukaan voinut uskoa sitä vaaralliseksi. Hänen poskessahan punoittivat niin kauniisti ja hänen silmänsä loistivat kuni muinoin, kun hän oli "Kaunis-Eveliina". Pekka koki rauhoittua — mutta povessaan tunsu hän kalvavaa tuskaa. Vihdoin päätti hän käydä lääkärin puheilla — ilman että Eveliina siitä tiesi. Sillä hän ei koskaan olisi tahtonut, että hän tuhraisi rahoja semmoisiin. —

Vaikeata oli Pekan tulla kotiin. Hän tiesi nyt, että ruusut Eveliinan poskilla olivat kuolon merkkejä — että silmäin loiste oli kuumeen hehkua. Ja lääkäri oli sanonut, ettei hän, Pekka, saanut näyttää suruaan Eveliinalle, ei edes antaa hänen aavistaa millainen hänen tilansa oli. — — —

Kun Pekka tuli kotiin, valehteli hän ensi kerran elämässään Eveliinalle. Hän sanoi, että hän oli käynyt erässä naapurikylässä kysymässä neuvoa tietäjä-ämmältä ja tämä oli sanonut, että Eveliina kyllä paranisi kunhan kevät tulisi, — Pekka tukahutti nyhkytyksen, sillä tohtori oli sanonut, että kevät juuri on Eveliinan vaarallisin aika.

Ja niin meni talvi menojaan — pitkä, raskas talvi kovine pakkasineen ja isoine lumikinoksilleen. Evelina oli nyt alituisen lepuulla — odottaen kevättä, jolloin hänen vaivoistaan tulisi loppu. Pekka ei ollut voinut ryhtyä mihinkään työhön — hän kierteli metsiä ja viritteli ansoja ja karhunlavoja. Mutta kun hän oli kotona näytti hän reippaalta ja iloiselta.

Kevät tuli — lämmin ja ihana kevät pitkän talven jälkeen. Aurinko paistoi, linnut visertelivät, koivut työnsivät lehtä. Ja Eveliina näytti saavan enemmän voimia päivä päivältä. Näytti siltä kuin jos lääkärin ennustus ei toteutuisikaan ja Pekka jo iloitsi, että hän vielä kerran saisi nähdä Eveliinan terveenä ja

reippaana.

Silloin tuli isku — niin nopeaan — niin odottamatta, että se oli melkein musertamaisillaan Pekan. Vähää ennen juhannusta kuoli Eveliina — niin tynesti ja hiljaa kuin lapsi, joka nukahtaa äitinsä käsivarrelle.

* * * * *

Niin oli nyt Pekka kahden kesken Selman kanssa Eveliina haudattiin kaikessa hiljaisuudessa eräänä pyhänä ja kaikki ihmiset koko pitäjässä siunailivat sitä Pekan kitsautta kun hän ei edes tarjonnut niin kahvitilkkua hautauksen jälkeen. Niin paljon hänen toki olisi pitänyt kunnioittaa vaimoan. "Mutta leskimiehen suru on kuni sysäys kylkeen — niin molemmathan ne ovat helposti haihtuvia kipuja" — tuumittiin.

Mutta Pekka antoi ihmisten juuruta miten vaan tahtoivat. Niinkuin Eveliinan sairauden aikana, niin kierteli Pekka nytkin metsiä — nythän ei ollut luvallinen aika, niin ettei hän voinut vetää metsästämistä syyksi siihen — mutta hän puhui siitä että salo-niittyjä oli tarkastettava ja että korteikkoja oli hirviltä ja metsistyneiltä poroilta suojeltava. — Talo oli melkein hunningolle joutumaisillaan.

Ja kun hän iltasin tuli kotiin vietettyään koko päivän metsässä, silloin oli hänellä tapana istuutua, Selma sylissään, ja ääneti katsella häntä — katsella ja katsoa kunnes tyttönen melkein pelästyi ja alkoi itkeä.

Kesti melkein vuoden, ennenkun Pekalta tuli oikeata työtä tehdyksi. Mutta kun hän kerran oli alkanut, niin oli kuin jos työ olisi auttanut häntä unhoittamaan surunsa. Ja kun hän väsyneenä ja lopen uuvuksissa tuli uudispellolta kotiin, oli Selma aina ovela ja otti hänet vastaan — olipa melkein kuin jos Eveliina ei olisi kuollutkaan, vaan olisi jälleen nuoristunut.

Vuodet vierivät ja Selma kasvoi ja varttui. Ja Pekka oli tullut entiselleen, semmoiseksi kuin hän oli ennen suurta suruaan — vaan paljon vanhemmaksi. Nauraa ja laskea leikkiä hän kumminkin taisi, ja hän oli tyytyväinen itseensä. Sillä hän oli kuolettanut surunsa työllään eikä sittenkään unhoittanut Eveliinaa; hän oli tehnyt ison, raskaan päivätyön ja nyt hän vaan ikävöi — tyyntä, kirkasta iltaa — — ikävöi levätäkseen.

* * * * *

Selma oli kahdenkymmenen vuoden vanha. Hän oli pitäjän kaunein tyttö ja lisäksi rikkain. Ei sentähden niin aivan merkillistä ollut, että pojat häärivät Perintölän ympäristössä, niinkuin kärpäset sokeripalan ympärillä. Mutta kummallista oli, että rivakkaimmat ja kunnollisimmat pojat tuhmistuivat ja mykistyivät, kun he tulivat Selman läheisyyteen. Hän oli niin toisenlainen kuin mihin he olivat tottuneet, kun oli puhe tyttösistä, niin että joutuivat aivan ymmälle hänen rinnallaan. Eikä yksikään poika koko pitäjässä voinut kerskata sillä, että olisi saanut ottaa häntä vyötäisistä muulloin kuin tanssipaikalla.

Siitä syystä syntyi hälinä koko kylässä, kun alkoi huhu liikkua, että Selma oli saanut kosijan, jota hän ei tahtonut eikä voinutkaan lähettää luotaan niinkuin hän oli tehnyt kaikille muille. Ja vielä äkäisemmin melusivat kylän juoruakat kun huhuttiin, että Selmasta tulisi rouva Saari.

Teuvo Saari, Hallavuoren sahayhtiön metsäinspehtori etelä-Lapissa, oli pulska mies. Ja se joka vielä enemmän merkitsi, hän oli kekseliäs ja teräväjärkinen kuni harvat, ja hänen tovereittensa sanojen mukaan, saakelin hauska poika, joka osasi olla ja oli ollutkin osallisena vähin joka asiassa. Yliopistokaupungissa, jossa hän oli maleksinut useita vuosia suorittamatta mitään tutkintoa, tunnettiin hänet oikeaksi naisten lumoojaksi ja velikullaksi. Vihdoin kai olivat joko isän rahat tai hänen kärsivällisyytensä loppuneet — tahi kumpaisetkin — ja Teuvo Saarin täytyi mennä yhtiön palvelukseen. Ja koska hänellä oli hyvä pää ja erittäin sävyisä ja mukaantuva omatunto, niin ei kestänyt kauvan ennenkun hänestä tuli inspehtori. Tavallista ovelammaksi metsänostajaksi oli hän jo kirjanpitäjänä ollessaan osoittautunut, ja sentähden lähetettiin hänet tänne tunturi-seutuun, jossa yhtiöllä vielä oli koko joukko "ahväärejä" tehtävänä.

Ensi kerran kun Teuvo Saari tuli Perintölään niin tapahtui se aivan sattumalta. Hän oli kierrellyt metsää kokonaisen päiväkauden ja katsellut ja tähystellyt.

— Sepä oli saakelinmoista metsää - täysi-ikäisiä tukkipuita niin ihan jokainen — ja palkkeja — niin vielä mastopuitakin. — Saari kulki siinä äänetönnä, ihailen ja oikein vesi suuhun herahti. — Ja koko tämä metsä oli Perintölän! Ajatteles jos tuo juukelin moukka tiesi kuinka rikas hän oli — —? Vielä mitä — siitä ei ollut vaaraa mitään. — Saari on kyllä ennenkin talonpoikia petkutellut hän — — — hah-hah-hah... Kulkiessaan mietiskeli hän ja tuumaili sotajuontaa. Huomaamattaan oli hän tullut metsän-rantaan ja näki edessään Perintölän kylän. Ei tosin vielä ollut ehtinyt keksiä oikein ovelata keinoa metsän saamiseen, mutta eihän voinut haitatakaan kylään mennä tuttavuutta tekemään sen kanssa, joka omisti

kaiken sen komeuden, jota hän äskettäin oli ihaillut. Ja niin hän kulki kohden tupaa, jossa Selma parast'aikaa suuri-siistintää piti. Pekka oli lähtenyt kirkonkylään yhtä ja toista pientä kotia varten ostamaan ja Selma seiso punottavin poskin ja paljas jaloin lattialla tupaa huosimassa, siksi kun isä tulisi kotiin. Käsivarret olivat paljaina ja tukka oli höllässä niskakiehkurassa.

Teuvo Saari, tuo tottunut naisviettelijä, seiso hurmaantuneena ovensuussa. Ilta-aurinko heitti ruskottavia säteitään selkoselällään olevasta ovesta ja kietoi molemmat värähtelevään loisteeseensa. Hän, joka ei koskaan ollut tuntenut ujoutta ketään naista kohtaan, hän nyt vaivalla sai sopertaneeksi pyynnön ostaa puolituoppisen maitoa. Ja kun Selma ujona ja punastuen tarjosi hänelle maitotuopin, vapisi hänen kätensä.

Selma uskalsi tuskin katsoa vieraaseen. Mutta kun tämä oli maksanut maidon ja reippain askelin katosi pensaitten taa metsänrantaan, seurasi häntä kaksi tummaa tytönsilmää. Ja hän, joka ei edes tietänyt mitä rakkaus oli, tunsu niin kummallista kaipuuta — kaipasi jotain — hän ei tietänyt itsekään mitä.

Tämä ei ollut Saarim viimeinen käynti Perintölässä. — Ruvettiin puhumaan kihlauksesta ja häistä ja että Perintölän Selmasta tulisi rouva Saari. No niin — siksi hän sopikin paljon paremmin kuin talonpojan akaksi, se täytyi kaikkien myöntää. Eihän hänen sopinut vaatia, että Saari mentyään naimisiin Selman kanssa tulisi talonpojaksi, hän joka oli semmoinen herrasmies.

Mutta sitten hävisi Teuvo Saari yks' kaks' kolme kuulumattomiin yhtä nopeasti kuin hän oli tullutkin. Ei kukaan tietänyt, minne hän oikeastaan oli joutunut, mutta huhuttiin, että hän oli muuttanut isännöitsijänä johonkin sahalaitokseen merenrannikolla.

Saarim ja Selman häät olivat määrättyt ensi juhannuksena vietettäviksi. Ja nyt odotettiin Perintölässä, Selma ja Pekka ne odottivat. Hänen täytyi tehdä tehtävänsä yhtiön palveluksessa ja totella herrojaan, sen he niin hyvin ymmärsivät. Eivätkä he koskaan minuuttiakaan ajatelleet, ettei hän tulisi takaisin, hän, joka rakasti Selmaa niin innokkaasti, että hän tahtoi tehdä Selman, talonpoikaistytön, puolisooseen.

Tuli syksy ja talvi ja kevät ja — uusi kesä. Mutta Teuvo Saari hän ei vaan tullut takaisin. Nyt tiedettiin varmasti, että hän oli saanut hyväpalkkaisen paikan meren rannikolla "uutteruutensa ja rehellisyytensä palkaksi". Selma oli kirjoittanut hänelle — yksinkertaisia ja ehken naurettavan lapsellisia kirjeitä, täynnä lievettä soimauksia ja uhkuen epäitsestä rakkautta. Mutta hän ei koskaan saanut vastausta. — Hän oli muuttunut kalpeaksi ja laihaaksi, mutta poskilla paloivat punottavat ruusut.

Pekka käyskenteli kuni unissaan. Nyhän hän huomasi miten kaikki oli tapahtunut — mutta hän ei voinut, hän ei tahtonut uskoa sitä todeksi. Saari, josta hän oli niin hyvää luullut, olikin vaan ollut yhtiön kätyreitä hänkin. Hän oli heittiö, joka oli myynyt itsensä yhtiön rahoista. Eikä hän vaan ollut itseään myynyt — hän oli myynyt Pekan ja Selmankin. Hän oli ollut Juudas, joka oli pettänyt ystävänsä. Selman, tuon ihanan ruusun oli hän taittanut — Pekka tiesi kyllä mitä nuo helakat merkit hänen poskillaan merkitsivät — oli nähnyt semmoisia ennenkin —

Ja päivät vierivät — pitkinä ja raskaina. Syksy, tuo kolea, pimeä syksy kului loppuun — tuli talvi ja meni sekin — ja sitten tuli taas kevät.

Ulkona livertävät leivoset auringonpaisteessa ja tummansinertävässä ilmassa — koivut ja tuomet ja haavat ja pihlajat ovat puettuina vaaleanvihreään harsoon. — Oli aivan niinkuin sinä kevätaamuna kohta seitsemäntoista vuotta sitten, kun Eveliina läksi pois. Selma makaa väsyneenä ja kalpeana sängyssään ikkunan vieressä. Pekka kumartuu hänen ylitsensä. Hän ei voi puhua — tuskin hengittää — — maailma mustenee hänen silmissään. Viime kerran oli vaikeata — — — mutta nyt on paljon vaikeampaa. Nyt hän jää yksin — oikein hirvittävään yksinäisyyteen. — Ja nyyhkytys pudistuttaa isoa, vankkaa vartaloa.

Mutta Selma makaa siinä niin tyynenä ja hiljaisena. Hän tietää, että hänen täytyy kuolla — ja hän iloitsee... Sortuvalla äänellään koettaa hän lohduttaa vanhusta, joka seisoo hänen vieressään.

Ja yht'äkkiä muuttuu hänen ympäristönsä niin valoisaksi ja lämpöiseksi... Siinä on hääloistoa, auringonpaistetta ja kirkonkellojen kaiuntaa...

Kirkko on lehvillä ja kevään kukilla koristettu — — — Kansaa täynnä se on, ja urut kohisevat hiljaa — — — sitten kovemmin. — — — Sehän on häämarssi. — — — Siinä kulkee moni pariskunta vihille — — — hänhän se onkin — — — ja Teuvo. He lankeevat polvilleen alttarin eteen. — — — Rukoilkaamme, — — — Isä meidän, joka olet taivaassa — — —

Urkujen kohina kuuluu niin kummalliselta. — Nyt hän ei olekaan morsian Teuvon rinnalla. — Hän on sävel, joka lähtee noista vanhoista, rakkaista uruista — ensin hiljaa suhisten — sitten yhä väkevämpänä

ja voimakkaampana, kunnes se laajenee ja täyttää koko templin.

Kaikki muuttuu niin isoksi, ihanaksi ja valoisaksi. Ja pappi lukee:
Anna meille meidän syntimme anteeksi...

Ja sitten muuttuu kaikki tyhjäksi, mustaksi, hiljaiseksi...

Selma, Perintölän neitonen, on kuollut...

Pienoisena, hentona ja norjana makaa hän siinä, kuni nukkuisi hän vaan ja näkisi suloista, kaunista unta.

Mutta Pekka — hän vaan ei nukkunut. Häntä kohtasi isku liian ankarasti. Ihmiset sanoivat, että hän oli tullut hulluksi. Mutta eihän hän tehnyt kenellekään mitään ja sentähden sai hän kulkea valloillansa. Kohta hautajaisten jälkeen oli hänellä tapana enimmäkseen oleskella kirkkomaalla ja kun hän siten iltasin istui Selman ja Eveliinan haudalla, voitiin hänen kuulla puhelevan jonkun, kanssa, jonka hän yksin näki.

Mutta eräänä iltana kun hän siinä istui, tuli pappi sinne ja koki saada hänet vakuutetuksi, että hänen vaimonsa ja lapsensa eivät saaneet rauhaa haudoissaan, jos hän istui ja vaikeroi heidän hautakummullaan — — — Pekka katsoi sekauksissa pappiin — — — ja sitten hiipi hän pois — eikä koskaan enää tullut kirkkomaalle takaisin.

Kun hän tuli kotiin Perintölään, jossa hän ei ollut käynyt Selman hautajaispäivän jälkeen, ajoi hän pois sekä rengin että piian.

Hän oli aivan hurjistunut — murskasi sirpaleiksi tuolit, pöydät ja ikkunat. — Pelästyneinä kiiruhtivat palvelijat naapurikylään apua mielipuolen sitomiseen hankkiakseen. — Mutta kun he tulivat takaisin hänet ottaakseen, oli hän hävinnyt.

Ja kauvan, kauvan aikaa kesti, ennenkun kukaan ihminen tiesi minne Pekka oli kadonnut, Perintölä oli autiona, aivan samallaisena kuin Pekan lähtiessä. Hänen häviämisestään puhuttiin paljon ja arvailtiin sinne tänne — mutta vihdoinkin saatiin varma tieto siitä, että Pekka oli piiloutunut latoon Sarvilammin rannalla ja että hän eli metsässä kuni metsän peto. Siellä oleskeli hän aina joulun tienoille saakka, jolloin pakkaneen pakotti hänet muuttamaan tupaansa takaisin. Mutta tulevana kevännä alotti hän metsä-elantoansa uudelleen. Ja Perintölä sai kumma kyllä joutua rappiolle, ilman että yhtiö, joka oli sen laillinen omistaja piti huolta toisen arentimiehen hankkimisesta hullun Pekan sijaan.

* * * * *

Siitä oli nyt kulunut kolme vuotta kun Selma kuoli ja Pekan hulluus oli ylitä hiljaista laatua ja yhtä auttamaton. Niin, eihän kukaan kai ollutkaan ajatellut sen parantamista. Mutta niin kauvan kun Pekka ei ollut yleiselle turvallisuudelle vaarallinen, niin pitihän hänen saada kulkea omia teitään, tuumailtiin.

Juuri kolmantena kevännä Selman kuoleman jälkeen ruvettiin pitäjällä kertomaan, että Teuvo Saari. Hallavuoren yhtiön entinen inspehtori tulisi tänne takaisin. Mikä siihen mahtoi olla synnä, että hän lähetettiin isännöitsijäntoimestaan takaisin inspehtorin virkaan, siitä ei oltu niin oikein selvillä. Joko hän kai oli tehnyt jotakin koiruutta siellä, tai oli yhtiö pitänyt hänen metsänosto-taitavuuttaan tällä kulmalla korvaamattomana.

Heti juhannuksen jälkipäivinä tuli hän kumminkin kirkonkylään, pulskana ja hauskana kuni tavallisesti. Olivat kai hiukset pääläella hiukan harvenneet ja hänen kookas vartalonsa hiukan pyörästynyt — mutta se kai riippui siitä paikallaanistujan elämästä, jota hän meren rannalla oli viettänyt — — —

Ja niinkuin ennenkin kuljeskeli "Saarelainen" yksin metsissä ja nuuski viikkokausia löytääkseen uusia aloja taitonsa kehittämiseen.

Mutta sitten hän kerran jäi kauemmaksi aikaa näkyvistä kuin koskaan ennen — häntä ei oltu nähty kokonaiseen kuukauteen. Ja siitä syntyi hakua ja etsintää ja tiedustelemista koko ympäristössä, mutta Saari oli ja pysyi kateissa.

* * * * *

Syysmyöhemmällä, muutamia viikkoja mikkelistä oli pitäjän nimismies metsällä. Huomaamattaan — tietystikin — joutui hän yhä kauemmas omalta palstaltaan ja vihdoinkin, — illallisen aikaan — oli hän Perintölän palstamailla. Siellä olivat niin hyvät lintumaat eikä yhtiö siitä niin lukua pitäisi, jos hän napsahutti pari metsoa tai jänistä.

Eipä aikaakaan niin kuuli hän koiransa päästävän niin kummallisia ääniä. Kuului melkein siltä kuin jos se olisi pelosta ulvonut.

Nimismies oli juuri ajatellut tehdä, tulta ja ruveta yötä metsässä viettämään, sillä alkoi jo hämärtää. Mutta nyt kiiruhti hän pyssy kädessä siihen suuntaan mistä koiran-uvonta kuului — — —

Voi — Herra Jeesus Kristus! Nimismies jäi seisomaan kauhun valtaamana. Hänen edessään oli luinen vanhan ystävänsä inspehtori Saarín ruumis.

Murhaaja oli ampunut hänet takaapäin ja sitten avannut rinnan ja raastanut sydämen uhrinsa ruumiista.

Kuka oli pahantekijä?

Äkkiä selveni asia nimismiehelle. Hän muisti, että Saarilla oli ollut juttunsa Perintölán neidon kanssa, ja että Pekka, tytön isä, oli tullut hulluksi hänen kuolemansa jälkeen.

Niin, olihan se ihan selvää, Pekka oli tavannut Saarín metsässä ja ampunut hänet sekä mielettömässä raivossaan silponut ruumista.

Nimismies kutsui, väristen koiran luokseen ja kiiruhti Perintölán kylää kohden katsoakseen, jos murhaaja mahdollisesti olisi kotonaan.

* * * * *

Pekka istui kotonaan ikkunan ääressä ja katseli aidanvartta päin. Hänen tuntui niin kummallista ollakseen tänä iltana — oli kuin jos hän olisi tietänyt, että tänään sen täytyi tapahtua — sen kauhistuttavan, jota hän oli mietiskellyt. He tulisivat nimismies ensimmäisenä — tulisivat häntä käsistä ja jaloista sitomaan, viedäkseen kauas, kauas pois. — Ei! Se ei saanut tapahtua! Mutta täytyihän sen...

Niin — kas siinä he tulevatkin — Herra Jumala! Nimismies kulkee aidanvartta tänne päin! Pekka juoksee raivostuneena tuvassaan — hän ei enää tiedä mitä hän tekee, hän tuntee vaan järjetöntä kauhua.

Sitten hän juoksee kaapille ja ottaa esille likaisen setelikimpun. Hän kääriäisee rahat — juuri ne samat rahat, jotka hän sai Perintölástá — paperipalaan ja kirjoittaa ulkopuolelle: "Anna yhtiölle varkaan rahat takaisin!"

Nimismies on jo porstuassa — — —

Pekka riuhtasee pyssyn seinältä, ja samassa kun nimismies aukaisee oven kuuluu pyssyn laukaus — — —

Pekka makaa kuolleena sängyssä ja nimismies löytää setelikimpun kirjoituksineen.

Ja sitten kertoi hänen virkakirjeensä "että Pekka Iisakinpoika Perintölástá oli tehnyt itsemurhan välttääkseen rangaistusta siitä, että hän kolme kuukautta sitä ennen oli murhannut ja ryöstänyt inspehtori Teuvo Saarín, jossa tilaisuudessa hän oli ottanut noin 2,000 markan suuruisen summan, joka jo ennenmainitun Pekka Iisakinpojan kirjallisen tunnustuksen mukaan on oikealle omistajalle, Hallavuoren sahayhtiölle takaisin annettu."

* * * * *

Ja kirkkomaalle, sinne on yhtiö pystyttänyt muistopatsaan uskolliselle ja uutteralle palvelijalleen. Se muistopatsas on isompi ja komeampi kuin kaikki muut ja leveät kultakirjaimet tulkitsevat vainajan ansioita. "Hän kuoli virassaan", lukee ohikulkeva valkoisessa marmorikivessä.

Mutta juuri kirkkomaan vihityn alan ulkopuolella kasvaa nuori koivu. Sen notkeat, hienot oksat riippuvat kuni hajallaan olevat hiukset maata kohden. Ja ennenkun vielä yksikään puu sisäpuolella on ehtinyt silmikoille, on pieni koivu kirkkomaan muurin vierustalla vaalean-vihreänä ja soreana.

Sen koivun alla lepää Perintölán Pekka, murhaaja ja rosvo ja henkipatto.

Mutta Herra Jumala antaa aurinkonsa paistaa yhtä ihanasti pienen koivun yli kuin ison marmoripatsaan komeileville kultakirjaimillekin.

Äkkijyrkän teeltä.

Lappalais-juttu.

Kaunis on kesä-aikaan Yötunturin etelä-rinne, kun vaaleanvihreä lehtimetsä helakkana eroaa tummista havupartaisista kuusista. Mutta pohjan puolella on vuori niin jyrkkä, ettei pieninkään pensas pysty siinä juurtumaan. Se on mustan-, synkän- ja hirveännäköistä.

Ei edes lumikaan voi tarttua paljaaseen äkkijyrkkään kallionseinään — yhtä uhkaavan synkkänä on se niin talvis- kuin kesä-aikanakin. Ja kun syys-iltoina myrsky hyökkää järkkymätöntä, mustanharmaata muuria vastaan, silloin kuuluu kallionrotkoista huokailemista ja vaikeroimista ikäänkuin nälkäisen susilauman ulvontaa. Se, joka sellaisena iltana eksyy Yötunturille, se ei enää koskaan tule kotiin. Sillä ikäänkuin noitataidolla vetää häntä äkkijyrkänne luokseen ... hän liukastuu ... kaatuu ja murskaantuu alla oleviin kallionsärmiin.

"Vuorenpaikko vaatii omiansa", sanoo uudisasukas.

* * * * *

Jo aikaiseen syksyllä, ennenkun Sjula Niilonpoika oli alkanut tehdä lähtöä kesäisiltä olinpaikoiltaan korkeimmilla tuntureilla, oli haulle sattunut pahoja enteitä. Ja hän ikäänkuin tunsivat povessaan, että jotain onnetonta oli tapahtuva.

Voiko hän astua kolmeakaan askelta metsään, ennenkun naali juoksi poikki polun juuri hänen edessään? Eivätkö koirat olleet ulisseet ja pitäneet pahaa ääntä öisin, ja eikö jok'ikisellä uusikuulla ollut ollut tähtensä juuri allaan?

Sjulalla oli kyllin syytä olla surumielin.

Olihan kevät ollut pitkä ja kolkko, niin että poronvasikat olivat joukottani paletuneet kuoliaiksi; — tuli sitten vihdoin viimeinkin kesä, mutta se tuli sitä kuumempi. Porot kärsivät sanomattomasti kuumuudesta, ja paarmat kiusasivat niitä yhä pahemmin, niin että ne laihtuivat ja sairastuivat. Ja nyt, kesämyöhällä, olivat sudet päälle päätteeksi näyttäytyneet ja ahma oli laatinut oikein isot tappajaiset — 20 poroa yhtenä ainoana yönä. Semmoinen ottaa lappalaista kovalle.

Mutta ei se se ollut, joka Sjulaa enimmin suretti. Sillä Sjula oli rikas eikä yksi katovuosi voinut hänestä niinkään köyhää tehdä...

Mutta Anna-Riitta, hänen eukkonsa oli kipeänä, ja se oli pahempaa. Koko kesän oli hän ollut harvasanainen ja kummallinen... Kyllä sen huomasi, että hän oli kivuloinen, vaikkei hän tahtonut mitään sanoa...

Koiran-ulvonta öisin ei hyvää ennusta.

Nyt näytti kumminkin Anna-Riitta olevan paranemaan päin, ja kunhan vaan tunturivuorilta päästäisiin niin kyllä sudet ja ahmat jättäisivät porot rauhaan, ajatteli Sjula. — Kyllähän voisi syntyä vastuksia porojen hoitamisessa ensi aikoina niin kauvan kun Anna-Riitta ei mihinkään kyennyt, mutta Pikku-Riitta oli kai auttava hänen sijastaan. Hän oli, Jumalan kiitos, terve ja reipas.

Pikku-Riitta, niin — hän oli Sjulan silmäterä. Jos hän vaan voi seurata häntä metsään tai tunturille, ei hän koskaan tuntenut ikävää tai väsymystä. — Ja jos joskus tapahtui, että väsymys oli hänet yllättämäsillään, niin hävisi se tuntumattomiin niin pian kun hän kuuli Pikku-Riitan joluamisen.

Kun hän vaan jolusi, silloin nostivat palkivat porot päitään ja katsoivat häneen päin, ja Sjula, tuo vanha lappalais-ukko, hänen isänsä, hän unhotti sekä sudet että ahmat ja paarmat ja kaiken muun kurjuuden kuullessaan nuo tuudittelevat, houkuttelevat äänet. Usein jolusi Pikku-Riitta vaan säveleitä, mutta Sjula ymmärsi joluamisen kaikissa tapauksissa.

Hänellä oli muuten hänelläkin tapana laulaa. Mutta se oli aivan toista kumminkin. Hän lauloi suden ajosta, jolloin hän oli tappanut hukan — pistänyt hänet keihäällä — ja sitten saanut rahoja, monta kaunista kiiluvata, poronvarkaan nahasta. Ja kuinka hän oli kohdannut karhun rämeikössä ilman muuta asetta kuin kirves ja puukko vyöllä, joilla voi itseään puolustaa, muttei sittenkään väistänyt, vaan piti puoliaan kunnes "sammalkäpälän" täytyi antautua.

Sellaisessa tilaisuudessa oli Pikku-Riitan vuoro kuunnella, kiihkosta ja ihastuksesta vavisten — silmät loistivat ja suu oli puoliavoimia...

"Oh — isä oli aika poika!"

"Niin — olinhan minä", oli Sjulan tapana vastata. "Mutta nyt vanha ja huono. — Kelpaan kohta vaan kodassa istuakseni luita Anna-Riitan kanssa järsiäkseni. Hän oli kelpo neito hänkin — mutta ei meistä

kummastakaan ole mihinkään". — Ei toista oli ollut hänen nuorra ollessaan!

Ja niin tuli hän taaskin kertoneeksi Anna-Riitasta ja miten hän vastoin vanhempainsa tahtoa ja vanhaa tapaa oli ottanut hänet vaimokseen, vaikka hän olikin vaan köyhä paimentyttö, jolla tuskin oli ainoata poroakaan. Ja kuitenkin oli kaikki hänelle niin hyvin onnistunut, niin että sekä ruotsalaiset että lappalaiset kutsuivat häntä Rikas Sjulaksi.

Nämät viimeiset onnettomuudet olivat vaan Herran koettelemusta.

"Ei auringonpaistekaan aina, hyödyksi ole", sanoi hän itseään ja Anna-Riittaa lohduttaakseen silloin kun synkimmiltään näytti.

* * * * *

Sjula oli muuttanut alas tuntureilta, mutta se ei näyttänyt auttavan. Talvi tuli myrskyinen ja kylmä ankaroine lumisateineen eikä sudet tahtoneet jättää porolaumoja rauhaan. Isoin parvin kiertelivät ne ympäristössä — ja siinä oli vahtimista niin öin kuin päivinkin. Mutta siitä ei ollut paljon apua, sillä hukka piti varansa paremmin kuin valppainkin koira, ja niin pian kun poro erosi laumasta, oli susi heti sen kimpussa ja söi suuhunsa. — Ja sitten löysi Sjula tai Riitta vaan veripilkkuja lumessa ja muutamia nahka- ja lihariekaleita — sen pituinen se.

Sjula kulki kumarassa ja ääneti metsässä, ja siitä oli kotvan aikaa kun Pikku-Riitta viimeksi jolusi. Heistä tuntui kuin olisi onnettomuus heitä tuholla uhannut ja niinkuin sen vastustaminen olisi ollut turhaa vaivaa.

Niin tuli jouluku, mutta ei liian voinut olla kysymystäkään siitä, että Sjula, Anna-Riitta tai Pikku-Riitta olisi voinut kirkolle lähteä. Sillä sehän olisi merkinnyt häviöön joutumista. Sudet olivat nyt tavallista julkeampia — niin tapahtuipa vähää ennen joulua, että eräskin hyökkäsi kotaan. Mutta semmoinen tungettelevaisuus tuli kalliiksi, sillä Anna-Riitta ei vitkastellut antaessaan hänelle pettusurvimella sellaisen iskun selkään, että se jäi istua kököttämään...

Pikku-Riitta oli viime aikoina kokenut kovaa, mutta juuri jouluku-iltana oli Anna-Riitta mielestään niin reipas, että jaksoi olla Pikku-Riitan sijasta paimenessa, niin että tämä saisi levätä.

Kyllähän Anna-Riitan päätä niin kummasti huimasi ja rintaa painoi, kun hän pääsi kodasta ja alkoi juosta metsään päin, mutta kun hän matkan päässä kuuli poronkulkusten kilinän ja koirien iloista haukuntaa ja Sjulan ja hänen paimenrenkiensä huutoa ja hoilaamista, silloin tunsikin hän äkkiä itsensä niin nuoreksi ja voimakkaaksi, ettei melkein voinut olla iloisesti joluamatta.

Ja sitten hän tahtoi karsia jäkäliä poroille, mutta juuri kun hän oli sauvaa kohottamaisillaan, tunsikin hän miten jokin hänen sisussaan ratkesi — hänen silmiään huimasi ja hän luuhistui suksilleen. Kun Sjula ehti paikalle, makasi hän kalpeana ja liikkumattomana hangella.

Oi Herra Jubmel! Anna-Britta jabmet! Anna-Britta! Akka mien! Attje mien, jukko leh almesne. Ailesen schaddes to nabma; bâtes to riike — schaddes to situd [Herra Jumala! A-B kuolee! Vaimoni! Isä meidän, joka olet taivaassa, j.n.e.] — Sjula itki...

Sjula ja hänen paimenrenkinsä kantoivat Anna-Riitan kotaan. Sinä yönä istuivat Sjula ja Pikku-Riitta Anna-Riitan vuoteen ääressä — rengit saivat hoitaa poroja miten parhaiten taisivat.

Sjula istui kyyryssä selin vuoteen jalko-päässä: hän huiskutteli ruumistaan sinne tänne ja kyönelet uursivat juomuja vanhaan likaiseen lappalaisnaamaan.

Pääty-puolella istui Pikku-Riitta. Hän oli melkein tunnoton — oli kokenut kovaa viime aikoina, valvonut ja tehnyt työtä ja semmoinen rasittaa nuoria voimia — ja nyt tuli tämä päälle päätteeksi.

"Lapsi rankkani! Lapsi rankkani", mutisi sairas. Mutta Pikku-Riitta ei kuullut. Hän istui kuni tainnuksissa. Tuntui aivan samaten kuin silloin kun hän oli eksynyt Ortesoiwen tunturille ja oli paleltua lumikinokseen. — Hän vajosi niin syvälle johonkin isoon, valkoiseen... — Hänen oli niin hivelevän pehmoista ja lämmintä ollakseen... — olihan taas kesä... Aurinko on korkealla ... paistaa viidakkoon ja rämeelle, missä porot palkivat... Kulkuset kilisevät, tiuvut soivat... Sehän kummalliselta kuuluu! Ei — nyt ne vaikenevat — on niin äänetöntä, niin äänetöntä! Mutta sitten sävelet taas palajavat kaukaa, hyvin kaukaa, hiljaa kuni kuiskaus — nyt tuli yksi lisää — vielä yksi... lähemmä ja yhä lähemmä...

Ja sävelet yhä paisuivat ja kävivät yhä korkeammiksi ja valtavammiiksi — piu — pau — piu — pau.

Nyt ne eivät lähteneetkään enää pienistä porontiukusista, vaan isoista kirkonkelloista, jotka soivat tasaiseen tahtiin — juuri niin kuin hän oli kuullut niiden toissa juhannuksena soivan kun hän oli kirkolla. Piu — pau — piu — pau... Valtavammin ja valtavammin ne soivat, kunnes siitä syntyi epäselvä

sohina, huumaava kohina; korvat pauhasivat ja jyskyttivät. — Mutta sitten eroitti hän sekasorrossa kaukaisen huudon — sitten vielä yhden — ja sitten kiljahtavan äkäisen kirkunan...

"Susi! Susi!"

Kohinaa ja rusketta, tuhansien sorkkien napsetta, huutoa ja kirkumista kuului ulkoa. Susilauma oli hiipinyt porojen keskeen ja nyt pakenivat porot hurjaa vauhtia eri tahoille. Sjula oli myös kuullut huudon, mutta liian myöhään. Hän töytäsi ulos koettaakseen ehkäistä hurjaa pakenemista, mutta turhaan. Sillä koota poroja, jotka tietävät suden olevan läheisyydessä, siihen eivät ihmisvoimat riitä.

Molemmat poronhoitajat tekivät parastaan — Sjula itse teki koko yön työtä kuin mielipuoli kokiessaan hajaantunutta porolaumaa koota. Mutta, kun aamu koitti ei Sjula Niilonpoika enää ollutkaan Rikas-Sjula. Hänen isosta karjastaan ei ollut kuin vaan neljäsosa tähteenä — muut olivat hajalla ja tapettuina.

Menehtymäisillään väsymyksestä heittäysi Sjula lumikinokseen — hän ei nyt jaksanut kiidättää kodalle, kotiin.

Mutta sitten hän hyökkäsi pystyyn.

Saatanan susi! — Muttei vielä niin hätää ole!

En minä vielä o'o köyhä-Sjula. Viel' elää Anna-Riitta, ja viel' elää Pikku-Riitta ja minä ja...!

Sitten hän uudelleen vaipui kinokseen

* * * * *

Kun Sjula heräsi, oli päivää jo paljon kulunut.

Kyyryssä selin ja horjuvin polvin kiidätti hän kotiin. — Nyt vasta hän muisti miltä kodassa näytti kun hän läksi ulos. — Hänen rintaansa ahdisti...

Ajatteles jos...!

Ei, hän ei uskaltanut ajatustaan jatkaa. Ei, ei Jumala voinut olla niin kova, että hän olisi ottanut Anna-Riitan häneltä samalla kuin hänen rikkautensa... Ei hän ollut kuollut...

Mutta Pikku-Riitta oli ollut niin kummallisen näköinen; — ei kai hänkin nyt sairastune. — Eikö mitä — hän kai vaan oli väsynyt — tyttö raukka oli viime aikoina kokenut kovaa — ei hänen laitansa kumminkaan ollut vaarallinen. — Ja niin ponnisti hän taas eteenpäin...

Nyt hän oli melkein perillä. — Tuolla notkossa kuumotti jo kota kuuraisten pensaitten lomitse; — mutta sepä kuin maa! Savu ei tuprunnut niinkuin tavallisesti lakeisesta — mahtoi olla hullusti — Herra Jubmel avita!

Monta minuuttia ei kestänyt, ennenkun Sjula oli kodassa.

Huh — kuinka hiljaista ja kolkkoa, siellä oli! Kylmenneen pesän toisella puolen makasi Anna-Riitta, kalpeana ja kylmänä. — Kuollut — kuollut! Ja vastapäätä makasi Pikku-Riitta, mutta hän oli sitä punakampi ja lämpoisempi. Hengitys oli lyhyttä ja polttavan kuumaa — valtasuonet tykyttivät ankarasti. Sjula — Sjula — nyt on onnettomuus sinut yllättänyt...!

Hän seisoi keskellä kotaa — kumarassa ja ääneti. Ei tiennyt oikein itsekään, näkikö hän unta vai oliko valveilla... Hänen korvansa humisivat ja, silmiä huikasi.

Anna-Riittahan se tuossa makasi kylmänä ja hengetönnä? Pikku-Riittahan se oli, joka siinä kuoleman kanssa kamppaili — ja hänhän siinä seisoi — hän, Sjula Niilonpoika — eikä voinut tehdä, mitään auttaakseen?

Epätoivoisena heittäytyi hän arinan viereen. Herra Jumala! Auta köyhää, lappalais-parkaa!

Kymmenen peninkulmaa oli nyt kaupunkiin, — tohtorille. Kymmenen peninkulmaa; — kaksikymmentä peninkulmaa edes ja takaisin. Vaan kaksikymmentä peninkulmaa! Sen verranhan hän nuoruudessaan oli kiidättänyt yhteen vuorokauteen — ja silloin oli susi otettava kiinni... Mutta nyt — nythän oli Pikku-Riitan henki kyseessä; niin voisi hän saman kyllä vieläkin kerran tehdä vaikka olikin vanha ja raihmainen.

Hän ei saa kuolla, Pikku-Riitta! — Hän ei saa, ei saa...

Ja niin hän kiiruhti pois renkien luo, jotka, poroja paimensivat ja käski toisen heistä jäämään kotaan

Pikku-Riittaa hoitamaan sillä aikaa kun hän oli poissa...

Hän pisti muutamia kuivattuja lihapalasia, tjliltaansa — sitoi sukset jalkaansa — ja sitten alaspäin kohti asuttuja seutuja, — apua hakemaan.

Herra armahtakoon sitä joka asuu erämaassa!

* * * * *

Kolmen aikaan aamusilla soitettiin tohtorin ovikelloa. Kerran — vielä kerran — ja sitten pitkään — vihaisesti. Silloin vasta kuului sisältä ärähtäen: "Kuka siellä keskellä yötä ääntä pitää?"

Sjula Niilonpoika — hän oli rauhan rikkoja — oli lopen väsyksissä ja ainoastaan töin tuskin sai hän vastanneeksi:

"Oi, el' oo niin ankara. Min' oon vaan vanha lappalainen, jok' oon kangistumaisillan'," läähätti hän.

"Jaa — jos se vaan on lappalais-piru, niin voit odottaa huomiseksi, ei se sen vaarallisempaa ole", murahti ääni sisältä — ja niin seurasi hiljaisuus... Sjula oli luuhistunut oven pieleen — väsymys oli hänet vallannut, — mutta nyt hän ei enää tuntenut itseään väsyneeksi. Raivostuneena hyökkäsi hän ovea vastaan. — Pikku-Riitan täytyi saada apua! Herra Jumala! Ei kai tohtori voinut antaa Pikku-Riitan kuolla koettamatta edes häntä auttaa. Hänen kaunista neitoaan!

Hän itki ja rukoili — ei kukaan kuullut häntä. Turhaan kiskoi ja raastoi hän kellonsoitinta — turhaan kolkutti ja potki hän ovea — sisällä oli ja jäi kaikki hiljaa.

Sjulan kurkkua tyrehdytti.

"Perkeleen ruotsalaiset! He ovat tulleettanne ja tunkeneet meidät tieltään — he ovat vieneet maamme ja kieleemme — meidän laitememme — he ovat vieneet meiltä vanhan uskomme, vanhat jumalamme, Jumalan. Beiwen, Ruotan ja Tjermen — voi niitä — niitä...

"Perkeleen ruotsalaiset!

"He ovat vieneet tunturimme, joissa hopeaa ja kultaa piilee — he ovat varastaneet poromme — raiskanneet vaimojamme ja tyttäriämme — tehneet poikamme viinajuopoiksi. Perkele heidät vieköön! Ja sitten he meitä vihaavat ja halveksivat — Beiwen lapsia, auringon jälkeisiä! Kutsuvat meitä koiriksi ... ne — ne... Varastelevia kissoja he ovat!

"Hiipivät takaapäin uhriensa niskaan ja kiusaavat, ennenkun tappavat...

"Mutta minä, Sjula Niilonpoika, en tarvitse heiltä apua kerjätä. Minun neitoni tulee noita kurjia pakanoita ilmankin toimeen. Sjula kyllä tietää paremmankin keinon. Ruotsalaiset pitäkööt kurjan jumalansa omanaan, nuo pelkurimaiset matelevat pakanat! Sjula kyllä tietää, että hänen vanhat jumalansa ovat väkevämpiä. Iso-isä, Noita-Sjula, hän antoi Beiwelle kymmenen poroa saadakseen pitkän iän — minä, Sjula Niilonpoika, olen antava kaksikymmentä — kolmekymmentä — kaikki poroni neitoni edestä. Kyllä Sjula uhrilaulun muistaa — oppi sen iso-isältä..."

Ja niin alkoi hän hiljaksen laulaa kiitäessään eteenpäin:

Oi mahtavat jumalat
Pilven päälliset isännät
Taivahassa asuvaliset
Yli maailman näkijät
Lumihuippujen haltijat!
Oi mahtava Jumala,
Maailmojen hallitsija
Haltijoitten niin samaten.
Ota uhri uhrintuojan
Armoisasti, armollisna!
Saiwo olmak, syvyydessäs',
Saiwo aimon herra suuri!

Jabmieii-Akka, Ruotan vaimo
Kalman kalpea emäntä!
Ruota manalan isäntä
Ottakaatte uhrin' armoss'!
Oi mahtavat jumalat!
Beiwe, joka taivaall' loistat

Ilman kannalla ylinnä
Kuule kurjan huokaukset,
Ällös pakene minua!
Teitä huudan, teille itken,
Kuulkaa lastenne pakinaa!

* * * * *

Joustavin notkuvin polvin kiiti Sjula kotiin päin. Keli oli huono, — oli tuullut ja satanut lunta koko yön, ja aamupuoleen myrsky vaan kiihtyi.

Sjula läähätti — vanhat sääret eivät kestä niinkuin nuoren, mutta vauhtia ei käynyt hiljentäminen. Ei, hänen täytyi päästä kotiin, jossa hänen pikku neitonsa odotti apua ja tuskaili lieventämistä. Pikku-Riitta — hän ei saa kuolla...Ei - kyllä. Beiwe antaa pitkän iän, kun Sjula antaa 20 poroa.

Ja sitten Sjula ja Riitta paimentavat poroja yhdessä, kunnes eräänä päivänä nuori oman kansan mies, joka on liian pitkään katsonut neidon ruskeisiin silmiin, tulee puhemiehineen ja sulhasviinoineen kodalle. [Vanha lappalaistapa vaatii, että kosijan käydessään ensi kertaa tyttöä tervehtimässä täytyy kestitä tulevaa appiukkoaan viinillä tai paloviinalla. Tällä on nimenä "Puoristvine" tai "Suognodiavine".]

Silloin siitä iloiset häät, joluamiset ja tanssit syntyvät. Ja sitten saa Sjula, lappalais-ukko asua Pikku-Riitan kodissa ja Pikku-Riitta saa kaikki Sjulana porot.

Ja kun Sjula sitten kuolee pääsee hän manalantuville Anna-Riitan kanssa ydinluita ja poronlihaa syömään... Niin, Anna-Riitan kanssa...

Mutta missä — missä hän on? Sjula ei tunne seutua. Sjula on hiihtänyt suoraan eteenpäin eikä ole huomannut minne päin sukset ovat häntä vieneet. Lumituisku on yltynyt ja lakaissut kaikki jälet umpeen. Eteenkö vai taaksepäin hänen on kääntyminen? Eikä vielä ole valjennut sen vertaakaan, että hän voisi puista ilmansuunnat eroittaa!

Epätoivoissaan vajoo hän hangelle. Ja Pikku-Riitta, joka makaa kotona ja odottaa ... odottaa!

Hän ei saa turhaan odottaa! Sjula ei saa hautautua kinokseen!
Eteenpäin! Kotiin!

Ja Sjula nousee taas, tapaa sauvojaan ja hiihtää läähättäen edelleen. Oi, Herra Jumel, tätä kurjuutta! Kunhan hän vaan olisi kotona Pikku-Riitan ja Anna-Riitan luona... Niin, sehän oli totta, Anna-Riittahan on kuollut — ja ehken Pikku-Riitta myöskin... Anna minun vielä pitää pikkuneitoani luonani!

Raskasta on Sjulana hiihtää ensi aluksi — sitten se on helpompaa ja yhä helpompaa. — Tässä mahtanee olla aika mäki — sukset luistavat äänettömästi ja nopeaan. Sjula seisoo hajareisin, notkuvina polvin, sauvat olalla — lumi ryöppyää hänen korvissaan ja myrsky vinkuu hänen ympärillään — tämä on menoa tämä — se on hyvä, sillä Pikku-Riitta odottaa...

Yhä hurjenee vauhti. Puut lentävät suhisten ohi, nopeammin kuin peljästyneet porot, ja lumi joka pyryää, sokaisee Sjulana melkein tykkönään...

Herra Jumala! Nyt hän muistaa! Yötunturi — äkkijyrkäne — vuoreneikko! Herra Jeesus Kristus! Pelasta! Auta! Riitta!...

— — —

Kumealta ja hirveältä kuului kun ruumis murskaantui kallionsärmiin äkkijyrkänteen alapuolella. Ja rotkot, joihin lumi ei voinut tarttua, ulvoivat, vinkuivat, valittivat ja huokailivat...

* * * * *

Mutta kotona kodassa odotti Pikku-Riitta vuoteellaan.

Niilo-renki oli antanut hänelle mustaa, kahvia juoda ja poronjuustoa karkoittaakseen kuumeen, ja nyt hän olikin paljoa parempana. Heikko ja voimaton oli hän vielä kumminkin, niin että hänen täytyi olla pitkällään, mutta Sjula-isä oli kuitenkin iloitseva nähdessään hänet niin reippaana.

Sjula-isä, niin — hän oli nyt ollut kolme vuorokautta poissa, eikä kukaan varmasti tietänyt minne hän oli lähtenyt. Riitta oli melkein tulemaisillaan levottomaksi. Ajatteles, jos hänelle olisi jotain tapahtunut! Vieläkös mitä — hän kai oli lähtenyt kaupunkiin hakemaan lääkkeitä neidolleen...

Ja niin hän taas rupesi odottamaan...

Neljännän päivän iltana tuli Sjula kotiin. Aktsekin Apram se oli, joka oli löytänyt hänen hengettömän ruumiinsa äkkijyrkänteeseen alapuolelta ja oli ajanut sen kotiin akjassaan.

Siinä lepäsi nyt Sjula niin tyynenä ja levollisena — kasvot eivät olleet murskaantuneet eivätkä alas syöstyssä käyneet muodottomiksi — ainoastaan vähän verta oli suunpielissä — muuten näytti siltä kuin jos hän olisi vaan nukkunut.

Pikku-Riitta seiso i akjan ääressä — hän oli kalmankalpea, vaan ei virkkanut mitään. Hän hyräili vaan hiljaa niin kummallisen surullista nuottia...

Ja sitten hän hiljalleen hyväili vanhoja kuihtuneita poskia, jotka nyt olivat niin kalpeat, niin kalpeat. — Apram ja Niilo menivät kotoon. — Kun he taas tulivat ulos oli Pikku-Riitta pitkällä lumphangella akjan vieressä polttavassa kuumeessa...

* * * * *

Tämä on vaan juttu eräästä lappalaisesta.

Jo moni talvi on hintaan satanut ja monen kesän aurinko on paistanut siitä kun tämä tapahtui, mutta yhä on Yötunturi yhtä musta ja synkkä.

Toisinaan kuulee uudisasukas talvi-iltoina selvästi, kuinka Pikku-Riitta joluaa tuolla äkkijyrkänteeseen reunalla ja näkee miten punainen lappalaispäähine vilahtaa pensaitten lomitse. — Semmoinenhan on sulaa taikauskkoa ja tyhmyyttä, mutta kun myrsky ulvoo vuoren halkeamisissa ja paasien välissä, silloin kuuluu vuoresta pahaa ääntä.

Päivölä.

Oletko nähnyt ruskon juhannusyöllä. Päivölässä honganlatvoja valaisevan?

Aurinko siroittelee säteitään tummanvihreitten neulasten lomitse — ne liukuvat sammaleisia runkoja pitkin yhä alemma, kunnes ovat piilosilla pehmeässä sammalikossa, missä mustikanvarvut ja vanamot tihein rykelmin kasvavat. Ja koski laulaa kaukana laulujaan ja tuuli humisee kummallisilla sävelillä puiden latvoissa. On kuni kantelet ilmassa soisivat ja kuni kirkon urkujen huminaa, ja kaukaa Valkolammilta kuuluu kuikan pitkävetäinen valittava huuto. Mutta vuorilta kajahtelevat äänet takaisin, niin että olet kuulevinasi virrenveisuuta, metsässä.

Olotko nähnyt järvenselkien kaukana tummansinertävinä kimaltelevan, miten rämeät kellertävänvihreän synkkinä leviävät lampien välissä ja miten ympäröivät vaarat häämöittävät vaaleanpunasinervässä ilmassa?

Jos sen kaiken olet nähnyt ja kuullut, silloin olet nähnyt ja kuullut kaiken maailman ihanuuden.

Tällä, vaaralla ovat metsänimet eläneet. Täällä, kuuli isä ja iso-isä heidän karjansa kellojen kilinän — täällä näkivät he sydämen pelosta sykähdellessä punakypäräin mättäiden ja viidakoitten lomitse vilahtelevan. Täällä oli satujen koti ja metsänimpien asumus.

Kun lehmät olivat talven kuluttua laitumelle laskettavat astuivat he yli siunatun teräksen — muutoin voivat he joutua, peikkojen valtaan. Ja paimenpojilla oli tuohitorvi selässä karhun ja teräs vyöllä peikkojen varalta. Heidän kanssaan ei ollut yrittämistä.

Ja joka taholta ympäröi Päivölää metsä niin tiheänä, synkkänä ja tummana. Se on salometsää niin hempeää, niin sorjaa ja nuorekasta. Se on satujen, metsän ja auringon tyyssija — isoisän ja isän tyyssija.

Täällä he syntyivät, täällä he elivät vapaata ihanata elämäänsä kaukana kaiken maailman hyörintästä ja pauhusta... Hallan jättämiä tähteitä he vaan auhdosta pellostaan talteen korjasivat, sotkivat pettua leipään, sen he tekivät kyllä, mutta se ei käsivarsia herpaissut eikä silmien terävyyttä tylsistänyt — he olivat karaistua, voimakasta sukupolvea.

Ja päiväinen oli heidän mielensä ja laulut asuivat heidän huulillaan ja metsä oli heidän kotinaan ja heidän lietenään, se korvasi ruuan ja vaatteet.

Sadut lyhensivät talvi-illan ja rukin hyrinä säesti raikashuulista laulua. Ei ollut koskaan saduista puute eikä lauluistakaan. Siitä piti kyllä metsä huolen.

Sillä auringonsäteet; jotka tulivat pitkien matkojen päästä, ne kertoivat juttujaan hongille ja hongat

kuiskuttivat aurinkoisia satujaan ihmisten lapsille.

Kun tuli äänetöntä ja pimeiltä ympäristössä — silloin juohtuivat aurinkoiset sadut mieleen, He tulivat kuni itsestään — ei kukaan tietänyt mistä.

Tämä on iso-isän kaunein satu — satu Päivölästä.

Oli kerran mies, joka kuljeskeli alati vaan haaveksien. Sekä maatessaan että valveilla ollessaan näki hän unta, ja unet olivat valoisia, ja kauniita. Mutta se mies oli onneton, sillä hän tiesi kaiken valoisian ja kauniin olevankin vaan unta. Ja sentähden meni hän metsään saadaksensa olla yksin.

Mutta metsässä ei kukaan saa olla yksin, sillä siellä asuu tuhansia olentoja. He asuvat sammalrikossa, ja kanervikossa — he istuvat puitten oksilla kiikkumassa ja ovat piilosilla mättäitten välissä. Ja siellä asuu metsänimpiä ja siellä asuu vuorenpeikkoja. Ja metsänimet ovat valkeita ja vuorenpeikot mustia. Metsänimet hallitsevat metsässä kesäisin, kun aurinko riippuu kuni kultainen pallo pohjoisella taivaalla hiukkasen tunturihuippuja ylempänä ja ilma värähtelee lämpöä ja elämää. Mutta kun syksy tulee ja henkii kosteutta, pimeyttä ja pakkasta maille ja mantereille, silloin hiipivät peikot esiin pimeistä piilopaikoistaan — riuhtovat lehvät puista ja levittävät valkoisen harson yli rämeitten ja soitten. Ja kun sitten myrsky ja rajuilma pahimmillaan pauhaavat, silloin panevat peikot toimeen aimo kekkerit, silloin katkivat satavuotiset puut kuni oljenkorret ja metsän jättiläiset sortuvat juurineen maahan. Silloin ulvovat peikot ilosta.

Mutta, kohta tulee taas kevät ja kesä ja peikot pakenevat valon lapsia. Silloin kaikuu metsä raikasta naurua, kutsuhuutoja ja tiukujen kilinää. Lauhkeat kesäiset tuulokset humisevat hiljaa puitten vihannoissa, tuoksuissa latvoissa. Siitä syntyy suloinen soitto — niin vienosävelinen ja puhdassointuinen, että peikot vapisevat pelosta kaukaisissa kallionrotkoissaan.

Mutta kerran pääsivät peikot kumminkin Päivölän ainokaisiksi herroiksi.

He viekoittelivat metsänimpien ruhtinattaren luokseen ja sulkiivat hänet pimeään vuorenrotkoon, josta he eivät luulleet hänen koskaan pääsevän pois. Ja kun ruhtinatar oli vankina, silloin eivät haltijat voineet puolustautua piilopaikoistaan hiipiviä peikkoja vastaan.

Mutta kun Päivölä oli joutunut heidän haltuunsa tuli siellä synkeä ja kammottava olla. Tuli niin synkeää, että mies, joka oli murheineen metsään mennyt, istuutui itkemään sitä synkeyttä, joka vallitsi maailmassa. Ja kun hän siinä istui kuuli hän vuoresta niin ihmeellisen suloista laulua — naisen ääni se oli, joka lauloi — vangittu metsänimpien ruhtinatar, joka kutsui häntä auttamaan, kutsui pelastamaan.

Ja hän jäi siihen.

Tuli kesä, tuli talvi, mutta yhä hän siinä viipyi. Harjanteelle — ylinnä oli hän rakentanut itselleen tuvan — pieni ja ahdas se oli, mutta se kuumotti niin ystävällisen-punakkana korkealla paikallaan, niinkuin koitto, joka sarastavaa päivää ennustaa. Ja tuvan ympärille perkkasi hän pieniä peltotilkkuja ja maakamaran ja tupansa hän siunasi ristinmerkillä ja turvasi sen teräksen voimalla. Peikot manasivat myrskyn tupaa hävittämään, mutta metsä sitä suojeli. He henkivät hallaa saroille, mutta mies teki tulia ja savu laskeusi touolle kuni lämpöinen peite. Peikkojen valta murtui.

Ja sitten tuli aurinko taas pilvien ja sumujen välistä näkyviin. Säteet löysivät tien rotkoihin ja onkaloihin, aukasivat metsänimpien vankilat ja karkoittivat peikot tuntureille.

Päivölässä oli riemua ja auringonpaistetta, tuohitorven kaiuntaa ja kellojen kilinää.

Metsänimet muuttivat takaisin kaikkine väkineen ja karjoineen.

Ja hän, joka oli pelastanut Päivölän peikkojen kynsistä, hän istui tuolla pienessä tuvassaan ja oli onnellinen, sillä nyt hän tiesi, ettei kaikki, mikä on valoisaa ja kaunista, ole unta. — Sillä hänen rinnallaan istui metsänimpien ruhtinatar, jonka eteen hän oli työtä tehnyt. Hän oli pieni, viehkeä ja hento kuin nuori koivu ja nuortea, voimakas ja norja kuin nuori näre, ja hän oli hänen rakkautensa, hänen aurinkonsa ja hänen elämänsä.

Hän se oli ja mies se oli, jotka olivat karkoittaneet peikot ja vapauttaneet Päivölän...

Mutta peikot eivät unhoita vähällä. Syvällä synkissä kuiluissaan ja piilopaikoissaan istuvat he manaten onnettomuutta ihmisille. Ja jos he vaan kerran oppivat muuttamaan valkeen mustaksi ja kääntämään teräksen voiman ihmisiä itseään vastaan, silloin on turmio lähellä. Ja silloin riemuitsevat he mustissa, sisuisissa, että Päivölä taas on joutuva heidän valtaansa.

Mutta eivät peikot sittenkään koskaan saa tuota pientä tupaa tykkänään valtoihinsa. Eivät he koskaan voi saada haltijain ikivanhan vapauden ja valon laulua vaikenemaan — noita heleitä, kirkkaita säveliä,

jotka sulattavat sydämiä itkuun ja taivuttavat ihmiset maahan kumartumaan Luojan ihanuuden eteen. Niitä lauluja hyräilee metsä ne sävelet soivat puiden tummissa latvoissa kevään valoisina päivinä, — niitä lauluja kohisee koski — niitä kuiskuttavat pensaat, kannot ja kivet - niitä tuoksuvat mustikan varvut ja vanamot. Ja hävittänevätkin peikot joka puun ja joka pensaon — koettanevatkin saada kosken pauhun vaikenemaan ja auringon valon sammumaan — laulun he aina tulevat kuulemaan.

Kirkkaat, heleät sävelet kohoovat ilmoille ja muodostavat valtavan sävelmän, joka on jälleen tekevä yöstä päivän ja paneva peikkojen sydämet pelosta vapisemaan.

Sillä sävelet nousevat syvyydestä... Se oli isoisän satu Päivölästä.

— Mutta nyt vallitsee siellä pimeys ja synkeys. Halla on polttanut sarat mustiksi, metsä on harvaa ja hakattua ja maata peittävät metsän jättien silvotut ruumiit. Nyt ovat peikot oppineet tekemään valkeasta mustaa ja kulta käänsi teräksen voiman ihmisiä vastaan.

Päivölä, sä kaunis, sä suloinen talvikotini, satujeni ja sydämeni koti — miten jouduitkaan taas peikkojen valtaan?

Isoisä on poissa — hän ei saanut eläessään nähdä satunsa päätöstä. Isä on poissa — hän kuoli metsän mukana. Nyt on metsä poissa — nyt on sielu poissa ja siitä on pimeys, nyyhkytys ja itku.

Mutta eivät peikot koskaan voi tykkänään viedä Päivölää minulta.

Sillä minä kuulen vieläkin kuni salon salamyhkäisenä suhinana nuot heleät, kirkkaat sävelet — metsänimpien ikivanhan vapauden ja valon laulun. Eikä se laulu lakkaa kuulumasta, ennenkun peikkojen valta murtuu ja aurinko taas pääsee vanhaa kotiani valaisemaan.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUN METSÄ KUOLEE: KERTOMUKSIA
NORRLANNISTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and

help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4,

“Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in

all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.